

Vesa Turunen

Maksutapatietojen merkitys maksukyvyn arvioinnissa

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Tradenomi

Liiketalouden koulutusohjelma

Opinnäytetyö

Huhtikuu 2015

Tekijä Otsikko	Vesa Turunen Maksutapatietojen merkitys maksukyvyn arvioinnissa
Sivumäärä Aika	53 sivua Huhtikuu 2015
Tutkinto	Tradenomi
Koulutusohjelma	Liiketalous
Suuntautumisvaihtoehto	
Ohjaaja	Lehtori Iiris Kähkönen
<p>Opinnäytetyön tavoitteena oli tutkia millainen merkitys on luottotietorekisteriin rekisteröityillä maksutapatiedoilla, kun arvioidaan yrityksen maksukykyä. Tutkimuksessa pääpaino oli tutkia myöhässä maksettujen laskutapahtumien eli maksuviiveiden vaikutusta maksukyvyn arviointiin. Erikseen tutkittiin onko maksuviiveiden lukumäärät vai maksuviivepäivien määrä merkitsevämpi tieto mahdollisen tilapäisen maksukyvyttömyyden ennustajana.</p> <p>Opinnäytetyö toteutettiin kvantitatiivisen eli määrällisen tutkimuksen keinoin. Tutkimuksessa haettiin vastauksia kysymykseen kuinka monelle yritykselle rekisteröitiin maksuhäiriömerkintä tarkastelujakson aikana. Tutkimuksessa käytettiin aineistona Suomen Asiakastieto Oy:n tietokannasta poimittua yritysjoukkoa, josta vastauksia kysymyksiin haettiin tilastollisten menetelmien avulla.</p> <p>Tutkimuksen tuloksina saatiin vastaukset keskeisiin kysymyksiin. Maksuviivetiedoilla ja etenkin maksuviivepäivien määrällä todettiin olevan merkityksellinen vaikutus, kun arvioidaan yrityksen riskiä ajautua maksukyvyttömyystilaan. Yrityksillä, joilta löytyy positiivinen maksuhistoria, eikä rekisteröityjä maksuviiveitä, riski ajautua maksukyvyttömyyteen on minimaalinen.</p> <p>Tutkimuksen johtopäätöksenä todettiin, että maksutapatiedot ovat yksi keskeisimmistä ja merkittävimmistä tiedoista kun arvioidaan yrityksen taloudellista tilaa. Tutkimuksen lopputulos antoi vastaavia vastauksia kuin aikaisemmin aiheesta tehdyt tutkimukset. Tutkimuksessa kuitenkin todetaan, että taloudellisen riskin arvioinnissa on syytä käyttää myös muita saatavilla olevia tietoja, tällöin riskin ennustaminen huomattavasti paranee.</p>	
Avainsanat	Maksukyky, maksukyvyttömyys, luottokelpoisuus, maksutapa, maksuviive, maksuhäiriö, luottotietolaki

Author Title	Vesa Turunen Importance of Payment Details in Assessing Ability to Pay
Number of Pages Date	53 pages April 2015
Degree	Bachelor of Business Administration
Degree Programme	Economics and Business Administration
Specialisation option	
Instructor	Iiris Kähkönen, Senior Lecturer
<p>The aim of the present thesis is to investigate the importance of payment details when assessing a company's ability to pay. The main focus of this investigation was to investigate the effectiveness of using information on payment transactions paid late, i.e. payment delays, in the assessment of the payment ability. Separately it was investigated whether the number of payment delays or the number of days of payment delays is a more significant piece of information as a predictor of potential temporary insolvency.</p> <p>The investigation was carried out as a quantitative research. It sought answers to the question about how many companies went into default during the research. The material used in the investigation consisted of a set of companies picked from Suomen Asiakastieto Oy's database. Answers to the questions were sought from this set by means of statistical methods.</p> <p>The results of the investigation gave answers to the most essential questions. Payment delay data and in particular the number of days of payment delays was found to be of relevant importance when assessing the company's risk of falling into insolvency. The companies, for which a positive payment history can be found, have a minimal risk to fall into insolvency.</p> <p>As a conclusion of the investigation it was found that the payment information is one of the most essential and significant pieces of information when assessing a company's financial position. The result of the investigation provided similar responses as the earlier investigations on the topic. However, the investigation states that when assessing financial risk it is recommendable to also use other information available, because this will then considerably improve the forecasting ability.</p>	
Keywords	Solvency, Insolvency, creditworthiness, payment information, payment delays, payment defaults, credit information act.

Sisällys

1	Johdanto	1
1.1	Opinnäytetyön aihe	1
1.2	Tutkimusongelma ja -kysymykset	2
1.3	Tutkimusmenetelmä	3
2	Maksukyky ja maksukyvyttömyys	4
2.1	Luottokelpoisuus	4
2.2	Yrityksen maksukyky	5
2.3	Yrityksen maksukyvyttömyys	6
2.4	Maksukyvyttömyydestä selviäminen	8
3	Maksukyvyttömyyden merkit luottotietorekisterissä	10
3.1	Maksutapatiedot	10
3.2	Tratta	13
3.3	Yksipuolinen tuomio velkomusasiassa	15
3.4	Ulosottomerkinnät	16
3.5	Verottajan ilmoittamat maksuhäiriöt	18
3.6	Yrityssaneeraus	20
3.7	Konkurssi	21
4	Maksukyvyttömyyden ennustaminen	24
4.1	Suomen Asiakastieto Oy:ssä tehdyt maksutapaselvitykset	24
4.2	Maksutapojen osalta tehdyt tutkimukset	26
4.3	Maksukyvyn ennustaminen muita tietoja hyödyntäen	29
5	Tutkimuksen toteutus	31
5.1	Kvantitatiivinen tutkimus	31
5.2	Poiminta-aineiston sisältö	32
6	Tutkimuksen tulokset	34
6.1	Maksuviiveiden ja -häiriöiden lukumäärät	34
6.2	Positiivisten havaintojen ja maksuviiveiden jakautuminen	36
6.3	Laskujen lukumäärät	37
6.4	Maksuviivepäivien ennustekyky	38
6.5	Maksuviiveiden lukumäärän ennustekyky	42
6.6	Ratingluokitus	44

6.7	Yhteenveto tutkimustuloksista	47
6.7.1	Maksuviivetiedot maksukyvyttömyyden ennustajana	47
6.7.2	Maksuviivepäivien ja maksuviiveiden lukumäärän merkitys	47
6.7.3	Positiivisen maksukäyttäytymisen merkitys	48
6.7.4	Maksutapatietojen ja luottoluokitusten ennustekyky	48
7	Johtopäätökset	48
8	Opinnäytetyöprosessin arviointi	50
	Lähteet	52

1 Johdanto

1.1 Opinnäytetyön aihe

Nykyaikana taloudelliset olosuhteet muuttuvat hyvin nopeasti. Tällä on vaikutusta muun muassa sille, että yritysten taloudellisen tilan arviointia varten tarvitaan entistä reaaliaikaisempaa tietoa. Nykyisin yrityksen taloudellisen tilan tai luottokelpoisuuden arviointi perustuu pitkälti tilinpäätöstietojen tai rekisteröityjen maksuhäiriötietojen pohjalta tehtyihin arviointeihin. Myös vastuuhenkilöiden yritysyhteydet ja aikaisemmat tekemiset vaikuttavat arviointien lopputulokseen. Tilinpäätöstietoihin perustuvat arviot ovat edelleen hyviä, mutta huomioitava on, että arvioinnissa käytettävä tilinpäätös saattaa olla arviointihetkellä jopa yli 12 kuukautta vanhaa tietoa. Maksuhäiriömerkinnän rekisteröintiin taas liittyy pitkä prosessi ja useimmat maksuhäiriömerkinnät rekisteröityvät luottotietorekisteriin noin puolen vuoden päästä tilapäisen maksukyvyttömyystilanteen havainnon jälkeen. (Pulli 2015.)

Yritysten välisessä luottokaupassa ostajapuolen maksukäyttäytymishistorialla on suuri vaikutus luottopäätöksen teon yhteydessä. Maksukäyttäytymishistorian voi tarkistaa luottotietoyhtiöiden tarjoamista palveluista. Luottotietoyhtiöt keräävät maksukäyttäytymistä kertovaa tietoa useilta eri tahoilta ja luottotietorekisteristä tänä päivänä maksukäytöksestä kertovia tietoja löytyy suurelle osalle rekisterissä oleville yrityksille.

Maksutapatiedot ovat tuoreinta mahdollista tietoa yrityksen taloudellisesta tilanteesta ja muun muassa tämän takia näiden tietojen merkitys taloudellisen tilan tai luottokelpoisuuden arvioinneissa tulee tulevaisuudessa huomattavasti kasvamaan. Kun samanaikaisesti muun muassa laki- tai asetusmuutosten myötä muiden tietojen sisältöä ja käytettävyyttä ollaan rajoittamassa, nousee maksutapatietojen merkitys jatkossa entistä tärkeämmäksi. Yhtenä esimerkkinä isosta muutoksesta on kirjanpitolakiin tulevat muutokset Euroopan parlamentin tilinpäätösdirektiivin kautta. Nämä muutokset vaikuttavat muun muassa tilinpäätöstietojen esittämiseen siten, että tuloslaskelmasta ja taseesta voidaan esittää nykyistä suppeampi versio. (Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2013/34/EU.)

Opinnäytetyöni aiheena on tutkia yritysten maksukäyttäytymistä kertovien maksutapatietojen merkitystä yritysten taloudellisen tilanteen arvioinnissa. Maksutapatiedot ovat käytännössä yrityksiltä hankittuja tietoja maksetuista laskuista ja trattaperintäprosessin kautta saatuja maksuviivetietoja (Lindström 2011, 22-23). Tavoitteena on selvittää, miten hyvin maksutapatiedot ennustavat maksukyvyyn menettämisen mahdollisuuden.

Toimin itse Suomen Asiakastieto Oy:ssä palvelupäällikkönä ja vastaan muun muassa maksutapatiedontoimittajien hankinnasta. Opinnäytetyön aihe tukee omaa työtäni ja antaa muun muassa argumentteja sille, miksi yritysten kannattaa toimittaa Suomen Asiakastieto Oy:lle tietoja asiakkaidensa maksukäyttäytymisestä.

1.2 Tutkimusongelma ja -kysymykset

Opinnäytetyöni tavoitteena on tutkia maksutapatietojen merkitystä yrityksen taloudellisen tilan arvioinnissa ja sitä, miten hyvin maksutapatiedot ennustavat taloudellista riskiä. Keskeisin kysymys on se, miten hyvin maksutapatiedot ennustavat yrityksen taloudellisen tilanteen heikkenemisen ja riskin joutua maksukyvyttömäksi? Onko maksuviiveiden lukumäärällä tai maksuviiveen pituudella samanlainen vaikutus taloudellisen riskin ennustajana? Yhtenä olettamuksena eli hypoteesina on se, että yritykseen kohdistuva riski kasvaa jos sille on rekisteröity normaalia pidempiä maksuviiveitä. Maksutapatiedot luokitellaan maksuajan perusteella ja mitä pidempi maksuaika on ollut laskun eräpäivästä, riski todennäköisesti on sitä suurempi että yritys ajautuu pahempiin maksuvaikeuksiin.

Opinnäytetyössäni tutkin lisäksi positiivisten maksutapatietojen merkitystä ja haen vastausta kysymykseen minimoituuko taloudellinen riski, mitä enemmän yritykselle on rekisteröity positiivisia maksutapahavaintoja? Eli voidaanko todeta, että luottamus voi olla tällöin suurempi yrityksiin, jotka ovat maksuhistorian kautta osoittaneet hyvää maksukäyttäytymistä? Edellä esitettyjen kysymysten lisäksi opinnäytetyössäni selvitän sitä, ovatko maksutapatiedot itsessään yhtä hyvä ennustaja taloudellisen riskin osalta kuin huomattavasti enemmän taustatietoja hyödyntävät monen muuttujan mallit kuten ratingluokitukset?

Yhteenvetona opinnäytetyölleni asetetut kysymykset, joihin tällä tutkimuksella haetaan vastauksia:

- Ennustavatko maksuviivetiedot yrityksen maksukyvyttömyyden?
- Kumpi tieto on merkityksellisempi maksukyvyttömyyden ennustajana: maksuviivepäivät vai maksuviivetietojen lukumäärä?
- Onko positiivinen maksukäytöshistoria tae tulevaisuuden positiiviselle maksukäyttäytymiselle?
- Ennustavatko maksutapatiedot yritykseen kohdistuvan taloudellisen riskin yhtä hyvin kuin luottoluokitustiedot?

1.3 Tutkimusmenetelmä

Opinnäytetyössäni haetaan vastauksia kysymyksiin määrällisen eli kvantitatiivisen tutkimuksen avulla. Kvantitatiivinen tutkimusmenetelmä antaa vastauksia kysymyksiin kuinka moni ja kuinka paljon (Vilkkä 2007, 14). Kuinka monelle maksuviiveen saaneelle yritykselle rekisteröidään puolen vuoden tai vuoden kuluttua maksuhäiriömerkintä? Kuinka paljon on yrityksiä, joilla on maksuviivemerkintä?

Määrälliseen tutkimukseen liittyy olennaisesti kausaalisuussuhteiden eli syy-seuraussuhteiden etsiminen ja niiden selittäminen (Vilkkä 2007, 23). Opinnäytetyössäni maksuviivetiedot oletettavasti ovat syitä ja maksuhäiriötiedot näiden seurausta. Tähän haetaan vastauksia etsimällä tutkimusaineistosta lainalaisuuksia, joilla voidaan todentaa että jokin asia vaikuttaa toiseen ja miten kyseessä oleva asia vaikuttaa. Lainalaisuuksia esitetään tilastollisilla kuvaajilla, kuten esimerkiksi jakaumilla, kappalemäärillä, euromäärillä ja keskiarvoluvuilla. (Vilkkä 2007, 23.)

Tutkimusaineistona käytän niin sanottua toisen käden aineistoa eli tässä tapauksessa tietokannoista poimittuja tietoja. Tietojen poiminta tehtiin Suomen Asiakastieto Oy tietokannasta. Tarkastelu rajattiin koskemaan yrityksiä joilta tarkasteluhetkellä 31.12.2013 löytyy Asiakastiedon tietokantaan rekisteröitynä vähintään 1 maksutapatieto. Näille poimituille yrityksille poimittiin lisäksi tietoja muun muassa maksuviiveistä ja mahdolliset maksuhäiriömerkinnät. Teorian osuus tulee olemaan merkittävä opinnäytetyössäni, sitä kautta avautuvat lukijalle tietyt lainalaisuudet ja säännönmukaisuudet esimerkiksi maksukyvyn arvioinnin osalta (Vilkkä 2007, 25).

2 Maksukyky ja maksukyvyttömyys

2.1 Luottokelpoisuus

Kun yritys myy toiselle yritykselle palveluja tai hyödykkeitä, tapahtuu kaupan maksu useimmiten laskulla. Myyjä antaa maksuaikaa ostajalle odottaen saavansa saatavansa ostajalta laskun eräpäivänä. Ostajan taloudelliset ongelmat voivat kuitenkin vaikuttaa laskun maksamiseen siten, että lasku maksetaan myöhässä tai pahimmassa tapauksessa sitä ei pystytä maksamaan ollenkaan. (Koulu & Lindfors 2010, 15.)

Myöhässä maksettu lasku aiheuttaa ongelmia niin myyjälle kuin ostajallekin. Myyjä ei saa saatavaansa takaisin määräajassa ja tämä voi heijastua myyjän omaan kykyyn maksaa omia saataviaan. Jos saatava menee perintään, aiheutuu tästä ostajalle ylimääräisiä kustannuksia. Ostajan maine huonona maksajana voi tulla julkiseksi tiedoksi esimerkiksi luottotietorekisterin kautta. Maksujen viivästyminen aiheuttaa ostajalle sekä myös myyjälle lisäkustannuksia. Ostajalle ongelmat näkyvät muun muassa kiristyvinä maksuaikoina ja mahdollisina perintäkuluina tai siinä, että ostaja ei ostoistaan saa vastaavia alennuksia kuin esimerkiksi sellainen yritys, joka maksaa laskunsa ajallaan. Kun myyjä ei saa saatavistaan suorituksia ajallaan, tämä voi heijastua myös myyjän omaan maksukäyttäytymiseen negatiivisesti.

Yritysten välisessä kaupankäynnissä tärkeää on luottamuksen syntyminen osapuolten välille. Myyjän pitää tehdä luottopäätös, ennen kuin tavara myydään laskulla ostajalle. Tilanne on aina vaikeampi, jos myyjä ei tunne ostajaa ja sen taustoja. Miten ostaja on hoitanut laskunsa muualle ja mikä on ostajan luottokelpoisuuden taso, ovat kysymyksiä joita myyjä joutuu pohtimaan ja selvittämään. Luottopäätösten tekeminen onkin yritystoimintaan kuuluvaa harkittujen riskien ottamista ja päätöksien tekeminen edellyttää aina riittävää tietojen hankintaa. (Lindström 2011, 7.)

Jos ostajataho ei ole myyjälle tuttu, voi myyjä tarkistaa vastapuolen tietoja useista eri rekistereistä. Tietoja voi tarkistaa esimerkiksi viranomaisrekistereistä, kuten Patentti- ja Rekisterihallituksen ylläpitämästä Kaupparekisteristä tai Yhteisötietojärjestelmän (YTJ) kautta. Viranomaisrekistereistä selviää yrityksen olemassaolo ja se, kuuluuko yritys keskeisiin verorekistereihin, kuten esimerkiksi ennakkoperintärekisteriin (Yritys- ja

Yhteisötietojärjestelmä 2015). Luottopäätöksen tekemistä varten tulee tarkistaa yrityksen luottokelpoisuus ja tällöin tiedot kannattaa tarkistaa luottotietoyhtiön palveluista.

Luottotietoyhtiöt rekisteröivät niin yritysten kuin henkilöidenkin osalta tietoja, joiden katsotaan olennaisesti liittyvän luottopäätösten tekoprosessiin. Yritysluottotiedot käsittävät yrityksen maksutapaa, maksuhäiriöitä, yrityksen taustoihin liittyviä tietoja, luottokelpoisuusluokkaa ja muita yritykseen liittyviä luottotietoja (Lindström 2011, 22). Luottotietoyhtiöt tarjoavat luottopäätösten tueksi erilaisia luottoluokituspalveluita, joissa esimerkiksi kirjainyhdistelmällä kerrotaan luottokelpoisuusarvio yrityksestä. Tunnetuimmat luottoluokituspalvelut tunnetaan rating-nimellä. Rating-luokittelumallit hyödyntävät useita kymmeniä yritykseen liittyviä tietoja. Jokaiselle tiedolle on asetettu painoarvo tiedon sisällön perusteella ja rating-luokitus kokoo näiden tietojen pohjalta kokonaisarvion yrityksen taloudellisesta tilanteesta. (Kotamies 2015.)

2.2 Yrityksen maksukyky

Yrityksen maksukyvyllä tarkoitetaan sitä, kuinka yritys selviytyy tämän hetkisistä maksuvelvoitteistaan yrityksen käytettävissä olevilla varoilla tai sillä hetkellä saatavalla rahoituksella (Laitinen & Laitinen 2014, 10). Kun yrityksen maksukyky on kunnossa, maksuvelvoitteiden hoidossa ei pitäisi esiintyä viiveitä.

Maksukykyyn vaikuttavat monet seikat, kuten esimerkiksi miten kannattavaa on yrityksen toiminta, käytettävissä olevien pääomien määrä ja se, miten hyvin yritys itse saa omat saatavansa kotiutettua omista myynneistään. Hyvään maksukykyyn kuuluvat hyvä kannattavuus, hyvä vakavaraisuus ja hyvä maksuvalmius. Jos yritys ei ole kannattava, ei liiketoiminta ole tällöin kovin mielekästä. Kannattavuus lisää yrityksen vakavaraisuutta ja parantaa maksuvalmiutta. (Laitinen & Laitinen 2014, 130.)

Yritysten välisessä luottokaupassa arvioidaan ensisijaisesti yrityksen maksukykyä. Maksukyvyyn arvioinnissa käytetään pääasiassa eri rekistereistä saatavilla olevia yrityksestä kertovia tietoja. Käytännössä yrityksen maksukyvyyn arviointi tehdään ensisijaisesti luottotiedoilla, joita hankitaan luottotietoyhtiöiltä. (Lindström 2011, 22.) Maksukykyä kuvaavat parhaiten rekisteröidyt maksutapatiedot, maksuhäiriötiedot tai tilinpäätöksestä lasketut maksuvalmiutta kuvaavat tunnusluvut (Kotamies 2015).

Maksukyvyllä on tärkeä rooli kun osakeyhtiömuotoinen yritys jakaa tilikauden voittoa omistajille. Tästä on annettu määräykset Osakeyhtiölaissa. Varoja ei saa jakaa, jos tiedetään tai pitäisi tietää yhtiön olevan maksukyvytön tai se, että varojen jako aiheuttaa maksukyvyttömyyden (Osakeyhtiölaki 2006, IV osa 13 luku 2 §). Varojen jakoa päätettäessä osakeyhtiön on tehtävä maksukykyisyystesti, jonka tarkoituksena on estää osakkeenomistajille maksettava voitonjako maksukyvyttömyystilanteissa ja näin heikentää velkojen asemaa (Yritystutkimus ry 2011, 51). Maksukykyisyystestissä testataan varojen jaon mahdollisuutta. Yhtiö saa jakaa vapaan oman pääoman, josta vähennetään yhtiöjärjestykseen kirjatut niin sanotut jakamatta jätettävät varat. Jakokelvottomia varoja ovat muun muassa perustamis- ja tutkimusmenojen aktivoinnit. Ensisijaisena tavoitteena varojenjakotilanteessa on, että varojenjaolla ei vaaranneta yhtiön maksukykyisyyttä. (Yritystutkimus 2011, 51.)

2.3 Yrityksen maksukyvyttömyys

Kun yrityksen taloudellinen tilanne pääsee heikkenemään tarpeeksi huonoksi, seurauksena on maksukyvyttömyys. Maksukyvyttömyydellä tarkoitetaan käytännössä sitä, että yrityksellä ei ole tarvittavia varoja velan tai laskun maksuun, eikä sillä ole mahdollista saada näiden velvoitteiden hoitamiseksi ulkopuolista rahoitusta eli käytännössä lainaa. Maksukyvyttömyys voi toisinaan olla myös maksuhaluttomuutta, jolloin yritys jättää tahallaan laskuja maksamatta. Perintätoimien kannalta ei toisaalta ole merkitystä, onko kyse maksuhaluttomuudesta tai maksukyvyttömyydestä, maksun laiminlyönti aiheuttaa kummassakin tapauksissa samat toimenpiteet velkojan eli myyjän toimesta. (Koulu & Lindfors 2010, 23.)

Maksukyvyttömyys on yleensä pitkä prosessi, joka ei käynnisty itsestään. Yleensä laukaisevina tekijöinä ovat ulkoiset tekijät, kuten suhdanteiden heikentyminen, kilpailutilanteen kiristyminen ja asiakkaiden menettäminen. Yksistään nämä tekijät eivät aiheuta maksukyvyttömyyttä. Jos yrityksen talous on muuten kunnossa eli esimerkiksi yritys on vakavarainen, selviytyy yritys usein näiden ulkoisten tekijöiden aiheuttamalta tilanteelta. (Laitinen & Laitinen 2014, 142.)

Maksukyvyttömyyden aiheuttaa viime kädessä yrityksen sisäiset tekijät. Näitä ovat heikko kannattavuus, heikko vakavaraisuus ja heikko maksuvalmius sekä matala tulo-rahoitus (Laitinen & Laitinen 2014, 139). Heikossa kunnossa oleva yritys usein väistä-

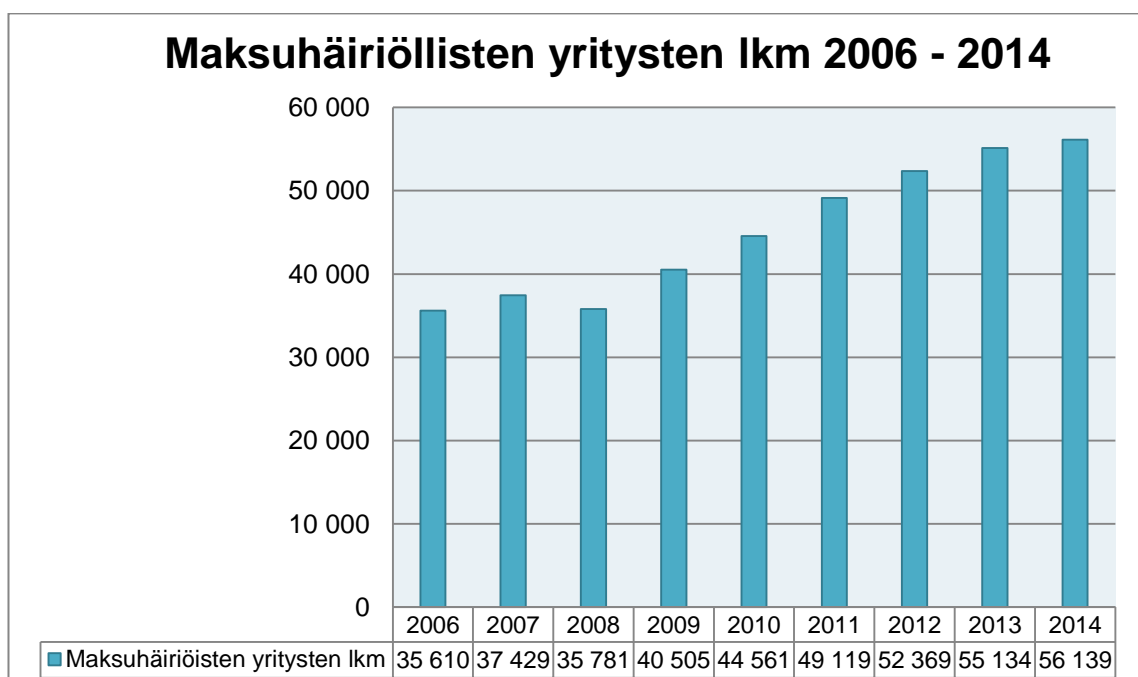
mättä ajautuu maksukyvyttömyystilaan. Keskeisimmät tekijät, joilla yritys varmistaa tulevaisuuttaan ja maksukykyään ovat hyvä kannattavuus, hyvä maksuvalmius ja se, että yritys kasvaa sopivassa määrin vuosittain (Laitinen & Laitinen 2014, 139-140). Maksukyvyttömyys voi olla tilapäistä tai pysyvää. Tilapäisessä tai väliaikaisessa maksukyvyttömyystilanteessa yritys ei selviä laskunmaksuistaan tietyn ajan puitteissa. Pysyvässä maksukyvyttömyydessä yritys ei selviä maksuistaan, on aikajänne kuinka pitkä tahansa. (Laitinen & Laitinen 2014, 133.)

Taloudellisissa kriisitilanteissa yritys joutuu priorisoimaan, mitkä velvoitteet ja laskut tulee ensisijaisesti hoitaa ajallaan, jotta liiketoimintaa pystytään katkotta jatkamaan. Yrityksessä joudutaan tekemään päätöksiä maksettavien laskujen osalta eli kenelle maksut hoidetaan tai miten laskujen maksu priorisoidaan. Harkittavaksi tulee, ovatko ensisijaisia ja tärkeimpiä hoitaa yrityksen tavarantoimittajien laskut kuin esimerkiksi lakisääteiset maksut. Harkinnassa painaa se, minkä laskujen viivästyttämisellä on vähiten negatiivista vaikutusta yrityksen liiketoiminnalle. Maksukyvyttömyys ilmenee ensivaiheessa yrityksen maksukäyttäytymisessä maksuviiveinä ja ongelmien pitkittyessä maksuhäiriöinä. Maksuviiveellä tarkoitetaan sitä, että yritys hoitaa laskunsa, mutta maksaa ne viiveellä. (Laitinen & Laitinen 2014, 10.)

Velkoja voi myös vaikuttaa siihen, miten velallinen maksaa saatavan takaisin. Velan maksaminen ajallaan eli sovittuna aikana tulisi tehdä velalliselle kannattavaksi. Tässä hyvänä keinona on käyttää maksuaikaan liittyviä alennuksia eli ennen eräpäivää maksetusta laskusta on mahdollista saada esimerkiksi 2 %:n alennus. Lisäksi velkojan tulee painottaa laskuissaan ja sopimuksissaan velallisen kanssa sitä, että myöhässä maksetusta laskusta veloitetaan viivästyskorkoa. (Koulu & Lindfors 2010, 24.)

Velalliselle viiveellä maksaminen lisää viivästyskorkojen ja perintäkulujen myötä yrityksen maksutaakkaa. Pahimmillaan maksukyvyttömyys voi johtaa siihen, että velkojat alkavat perimään saataviaan oikeusteitse ja ulosoton avulla. Kun tilanne pääsee pahemmaksi, velkojatkin tulevat kärsimään siitä, että eivät saa omia saataviaan takaisin. Velkoja voi niin sanotun pakkoperinnän avulla saada osittaisen suorituksen saatavalleen, sen verran mitä velallisen varat riittävät (Koulu & Lindfors 2010, 25). Jos maksukyvyttömyys pääsee pitkittymään eikä tilannetta saada järjestettyä vapaaehtoisesti velkojen kanssa, on yleensä edessä yrityksen yrityssaneeraus tai konkurssi (Laitinen & Laitinen 2014, 10).

Maksuvaikeudet ovat viimeisten vuosien aikana lisääntyneet, johtuen pääasiassa talouden taantumasta. Tämä näkyy selvästi myös luottotietorekisteristä, jonne maksuhäiriöllisten yritysten lukumäärä on viimeisten vuosien aikana kasvanut. Luottotietorekisterissä oli vuoden 2014 lopussa 56 139 yritystä. Maksuhäiriömäärien kehittyminen on kuvattu oheisessa kuviossa (kuvio 1). Vuosien 2006-2014 alhaisimmillaan maksuhäiriöllisten yritysten lukumäärä oli vuonna 2006, jolloin lukumäärä oli 35 610 kpl. (Suomen Asiakastieto Oy 2015.)

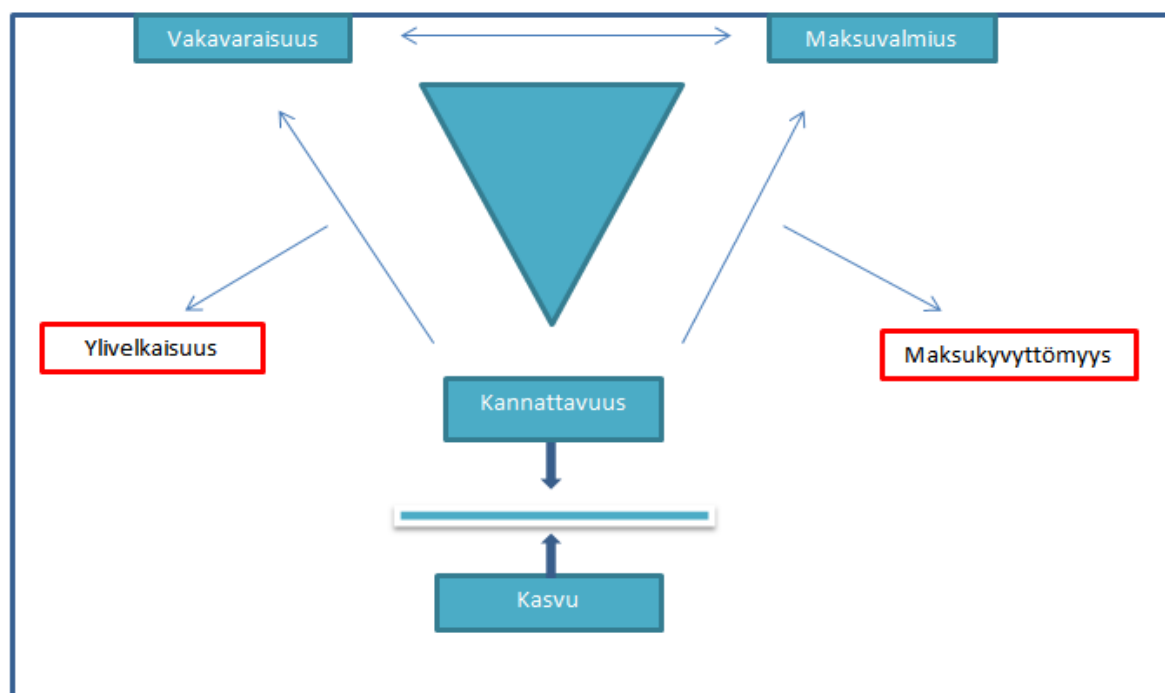

Kuvio 1. Maksuhäiriöllisten yritysten lukumäärä luottotietorekisterissä vuosien 2006-2014 aikana (Suomen Asiakastieto 2015).

2.4 Maksukyvyttömyydestä selviäminen

Yrityksen toimintaedellytykset muodostuvat kolmesta keskeisestä tekijästä. Nämä ovat kannattavuus, vakavaraisuus ja maksuvalmius, jotka kukin ovat sidoksissa toisiinsa. Kun näistä tekijöistä yksikin osanen ei ole kunnossa, tämä alkaa jollain aikavälillä näkyä muun muassa maksuongelmina. Edellä mainittujen tekijöiden vaikutusta toisiinsa kuvataan usein yrityksen terveyskolmiolla, joka visualisoi näiden keskinäistä riippuvuussuhdetta toisiinsa. Kolmiossa kannattavuus vaikuttaa suoraan yrityksen vakavaraisuuteen ja maksuvalmiuteen. Heikko kannattavuus vaikuttaa vakavaraisuuteen hei-

kentävästi ja aiheuttaa usein yritykselle ylivelkaantumisongelmia. Heikko kannattavuus heikentää maksuvalmiutta ja kun se myös heikentää vakavaraisuutta, tämä aiheuttaa maksukyvyttömyyden. Yrityksen kasvulla on myös keskeinen merkitys yrityksen kannattavuuteen. Jos yritys kasvaa liian nopeasti kannattavuuteen nähden, rahoitus ei pysy tällöin tasapainossa tulorahoituksen kanssa ja yritys velkaantuu. Maksukyvyn kannalta keskeistä onkin, että yritys kasvaa hallitusti ja tasaisesti. Yrityksen terveyskolmio on kuvattu kuviossa 2. (Laitinen & Laitinen 2014, 130-131.)

Kuvio 2. Yrityksen terveyskolmio (Laitinen & Laitinen 2014, 131).

Yritys voi ajautua maksukyvyttömyystilaan joko pysyvästi tai tilapäisesti. Tilapäinen maksukyvyttömyys on kyseessä, kun yritys ei esimerkiksi 1-2 kuukauden jaksolla pysty hoitamaan maksuvelvoitteitaan. Yritys saattaa saada rahoitusta, esimerkiksi myyntituloja tilapäisen jakson päätteeksi ja tässä yhteydessä maksaa pois niin sanotut rästilaskut (Laitinen & Laitinen 2014, 133). Maksukyvyttömyys on näin ainakin hetkeksi poistunut ja yritys on ainakin toistaiseksi jälleen maksukykyinen. Kun yritys on tällaisessa tilanteessa, keskeistä on että yritys pystyy itse ennakoimaan tulevat maksukykyongelmat ja varautumaan näihin. Yritys voi esimerkiksi varmistaa rahoituksen kausiluonteisten, ennakoon tiedossa olevien heikkojen aikojen osalle tai muuttaa rahaksi lyhytaikaista omaisuuttaan (Laitinen & Laitinen 2014, 135 – 136). Ennakoon varautuminen ja huo-

lellinen taloudensuunnittelu ovat avaintekijöitä, kun pyritään välttämään maksukykyongelmat ja jos yritys tilapäisesti ajautuu maksukyvyttömäksi, on olemassa suunnitelma kuinka siitä selviää.

Kun yritys on lähellä pysyvää maksukyvyttömyyttä, yhtenä ratkaisuna tilanteesta selviytymiselle on se, että yritys hakeutuu yrityssaneeraukseen. Jos yritys on vielä elinkelpoinen, voidaan se tervehdyttää yrityssaneerauksen avulla takaisin normaaliin toimintaan. Yrityssaneerausprosessia käydään lävitse kappaleessa 3.6 Yrityssaneeraus. Yrityssaneeraus edellyttää, että yritys ei ole maksukyvytön ja lisäksi tulee todeta se, että saneerausohjelman avulla tilanne voidaan korjata (Lindström 2011, 480). Yrityssaneerushakemuksista suurin piirtein noin yksi kolmasosa hakemuksista on johtanut siihen, että yritys on päässyt saneerausohjelmaan. Näin siis kaksi kolmesta on joutunut etsimään muita keinoja selviytyä maksukyvyttömyysongelmista. (Asiakastieto 2015.)

Jos yritys todetaan pysyvästi maksukyvyttömäksi, tällöin vaihtoehdoksi jää yrityksen toiminnan lopettaminen konkurssimenettelyn kautta. Konkurssiprosessi käydään lävitse kappaleessa 3.7. Konkurssi. Konkurssin edellytyksenä on, että yritys on maksukyvytön. Maksukyvyttömyys voidaan konkurssilain perusteella todeta muun muassa seuraavasti: Velallinen on lakkauttanut maksunsa tai ulosotto on todennut yrityksen varattomaksi. (Lindström 2011, 403.)

3 Maksukyvyttömyyden merkit luottotietorekisterissä

3.1 Maksutapatiedot

Maksutapatiedoiksi voidaan laskea kuuluvaksi yrityksiltä hankittavat tiedot maksetuista laskuista ja trattaperintäprosessin kautta saatavat maksuviivetiedot. (Lindström 2011, 22-23.) Maksutapatiedot ja etenkin maksuviiveistä kertovat tiedot ovat yleensä ensimmäiset signaalit luottotiedoissa maksuongelmien osalta. Jos maksuviiveiden määrä tai viiveiden pituudet kasvavat nopeassa tahdissa, riski yrityksen maksukyvyyn heikkene-
misen osalta kasvaa hyvinkin nopeasti korkeaksi (Kotamies 2015).

Maksutapatietojen rekisteröinnin mahdollistaa Suomessa luottotietolaki. Laissa on selkeästi annettu määräykset mitä tietoja saadaan rekisteröidä, kuinka pitkäksi aikaa ja

se, onko tiedontoimittaja tarvittaessa kerrottava rekisteröinnin kohteelle. Luottotietolaisissa todetaan näin: ”Yrityksen maksutapatietoina saadaan tallettaa tiedot siitä, miten yritys säännönmukaisesti hoitaa maksunsa. Maksun epäsäännönmukaisuutta koskevat merkinnät voivat perustua vain sellaisiin maksun viivästyksiin, joissa saatava on riidaton ja joissa maksu on myöhässä enemmän kuin seitsemän päivää.” (Luottotietolaki 2007, 6 luku 25 §). Luottotietolaisissa on myös määräys maksutapatietojen rekisteröintiajasta: ”maksutapaa ja luottokelpoisuusluokitusta koskeva merkintä on poistettava kuuden kuukauden kuluessa sen tekemisestä, jollei sitä korvata mainittuna aikana uudella merkinnällä” (Luottotietolaki 2007, 6 luku 28 §). Maksutapatietojen tietolähteen tarkastusoikeudesta löytyy luottotietolaista määräys: ”Yrityksellä, tämän edustajalla ja yrityksen vastuuhenkilöllä ei kuitenkaan ole oikeutta saada tietoa niistä yrityksistä, joiden antamia tietoja rekisterinpitäjä käyttää maksutapaa koskevan tiedon muodostamisessa.” (Luottotietolaki 2007, 7 luku 30 §). Jotta maksutapatietoja löytyy mahdollisimman monelta yritykseltä lain salliman 6 kuukauden rekisteröintiajan edestä, tietojen keräyksen tulee olla tiedontoimittajilta systemaattista ja jatkuvaa (Pulli 2015). Ideaalitalanteessa yrityksiltä löytyy aina, oli tarkasteluhetki mikä tahansa, voimassa olevia maksutapahavaintoja.

Maksutapatietoja kerätään luottotietorekisteriin myös muiltakin tahoilta kuin perintätoimistoilta. Asiakastieto on aktiivisesti usean vuoden ajan tehnyt yhteistyötä monen suuren laskuttajan kanssa. Näitä ovat esimerkiksi useat öljy-yhtiöt, suuret tukkuliikkeet ja palvelujen tuottajat. Nämä tahot toimivat tärkeinä maksutapojen tiedon toimittajina Asiakastietoon. Käytännössä yhteistyö ja tietojen toimitus tapahtuu siten, että yhteistyökumppani poimii omasta myyntireskontrastaan 1-2 kertaa kuukaudessa tiedot maksetuista laskuista. Tiedot poimitaan yrityksittäin ja niissä on mukana maksun eräpäivä ja suorituspäivä sekä maksetun laskun alkuperäinen pääoma ja maksettu pääoma. Mahdolliset maksusopimukset tai riitaiset laskut tiedontoimittaja pyrkii karsimaan lähetettävästä aineistosta, jotta rekisteröitävät maksutavat olisivat näin mahdollisimman oikein. Maksutapa lasketaan yksinkertaisesti siten, että lasketaan päivien lukumäärä maksun suorituspäivästä laskun eräpäivään. Jos esimerkiksi maksu on suoritettu 15.5.2014 ja sen eräpäivä oli 5.5.2014, maksun viiveeksi muodostuu 10 päivää. (Pulli 2015.)

Yhteistyön kautta saadaan rekisteriin niin positiivisia kuin negatiivisia maksutapahavaintoja. Käytännössä noin 96-97 % saaduista reskontratiedoista ovat positiivisia eli

havaintoja ajallaan tai ennen eräpäivää maksetuista laskuista. Viiveellisiä ovat loput 3-4 %. Maksuviiveet kategorioidaan viiveen perusteella muutama viiveluokkaan, joita käytetään esimerkiksi luottoluokitusten taustamuuttujana. Kuten aikaisemmin kerrottiin, luottotietolaki määrittelee sen, että yli 7 päivää viiveellä maksetut laskut voidaan käsitellä maksuviiveenä. Eräpäivästä 0 – 7 päivän päästä maksetut laskut tulee käsitellä ajallaan maksettuina laskuina. Luottokelpoisuuden arvioinnissa on suurin merkitys maksuviiveillä, joissa viivettä on yli 30 päivää. (Kotamies 2015.)

Maksuviiveiden ja -häiriöiden painoarvo tulee tulevaisuudessa vahvistumaan maksuvaikkeuksien ennustamisessa ja luottokelpoisuusarvioinneissa, koska kirjanpitolakiin on tulossa Euroopan parlamentin tilinpäätösdirektiivin kautta muutoksia. Nämä muutokset poistavat suurelta osalta yrityksiä velvollisuuden julkistaa tilinpäätöstietonsa vuoden 2016 osalta ja siitä eteenpäin ja lisäksi direktiivillä on vaikutusta tilinpäätöstietojen esittämisen osalta (Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2013/34/EU). Käytettävissä oleva informaatio tätä kautta vähenee merkittävästi. Yritysten luottokelpoisuusarvioinnit sekä arviot siitä kuinka hyvin yritys tulee maksunsa suorittamaan, tulee jatkossa tehdä hyvin monen yrityksen osalta muiden kuin tilinpäätöstietojen perusteella. Maksutapatiedot ovat yksi keskeinen ja merkittävä tieto tulevaisuuden maksukyvyyn ennustajana. (Kotamies 2015.)

Luottotietoyhtiöt hyödyntävät maksutapatietoja useissa eri palveluissa. Suomen Asiakastieto Oy:ssä maksutapatiedot esitetään muun muassa Maksumittari-nimisessä palvelussa. Kyseessä on tilastollinen luokittelumalli, jolla ennustetaan viisiportaisella asteikolla maksukäytöstä seuraavan 9 kuukauden aikana. Mallin ennustavuus perustuu 6 kuukauden maksukäytöshistoriaan, jolta ajalta luottotietolain mukaisesti saadaan maksukäytöstietoja rekisteröidä (Luottotietolaki). Malli käsittelee ainoastaan maksutapatietoja eli se ei huomioi mahdollisia rekisteröityjä maksuhäiriötietoja. Jos yrityksen toimialalta löytyy vähintään 7 yritystä, palvelussa esitetään tällöin myös toimialan maksukäytösennuste, jossa esitetään toimialalla toimivien yritysten maksumittari-luokitusten keskiarvo (Suomen Asiakastieto Oy 2015b).

Suomessa toimiva toinen luottotietoyhtiö Bisnode Finland Oy luokittelee maksukäyttämisen kansainvälisen Dun & Bradstreet-konsernin käyttämän Paydex-indeksin mukaisesti. Maksukäyttäytyminen arvioidaan luokittelussa asteikolla 0-100. Mitä suurempi indeksiluku on, sitä paremmaksi on maksukäyttäytyminen arvioitu. Alle 40 arvoilla yri-

tyksellä on käytännössä rekisteröityjä maksuhäiriöitä ja maksuviiveitä. (Bisnode Finland Oy 2015.)

Maksutapatiedot ovat luottotietoyhtiöiden palveluissa mukana useissa yritysten luokittelumalleissa, käytännössä yhtenä merkittävänä muuttujatietona vaikuttamassa yrityksen luottokelpoisuusluokkaan. Suomen Asiakastieto Oy:ssä rekisteröitiin vuonna 2014 yhteensä noin 6 miljoona laskua ja nämä kohdistuivat noin 145 000 yritykselle. (Kotamies 2015.)

3.2 Tratta

Kun maksuviivetieto on ensimmäinen signaali maksuvaikeuksista, on yritykselle tratan protestointimerkintä luottotietorekisterissä seuraavaksi vakavin merkki maksuongelmista. Tratan protestointiprosessiin liittyy myös rekisteröitävä maksuviivetieto, joka rekisteröidään noin 10-12 päivää ennen kuin tratta mahdollisesti pyydetään protestoitavaksi. Tratta on velkojan näkökulmasta yrityspuolella nopea keino periä saatavia. Tratan protestointimerkintä rekisteröidään luottotietorekisteriin keskimäärin 2 kuukauden päästä laskun eräpäivästä (Majakka 2008, 18).

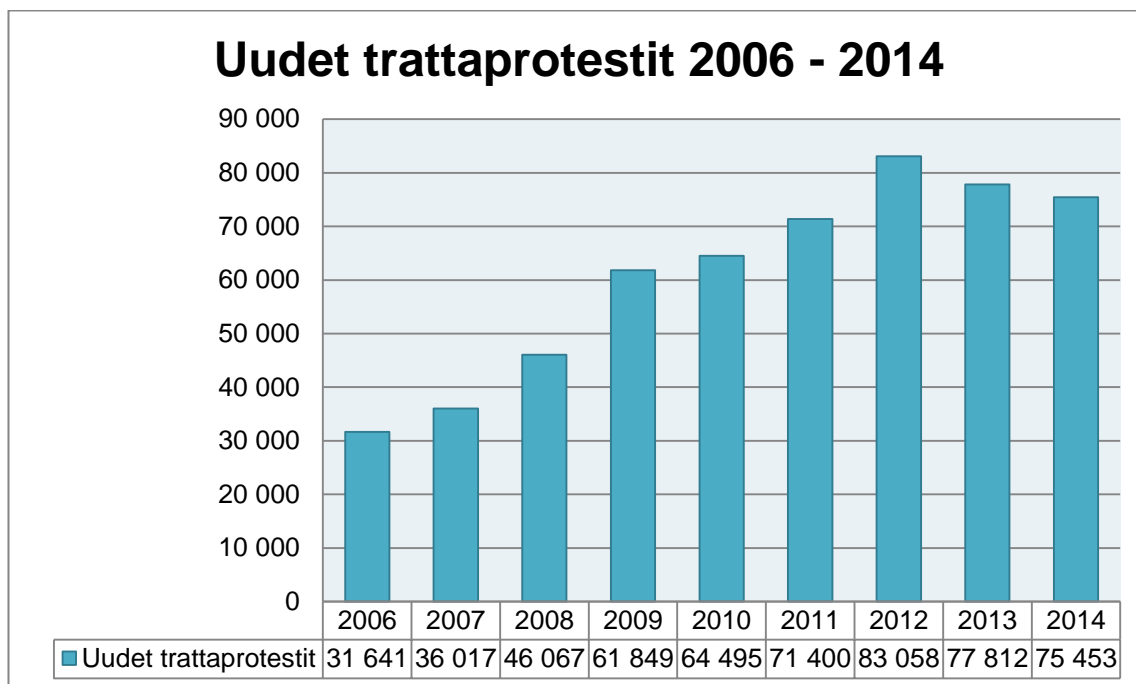
Tratta on julkisuusuhkainen maksukehotus, jossa velallisyritystä vaaditaan määräajassa suorittamaan perinnän kohteena oleva saatava. Yleensä maksukehotuksen velalliselle lähettää perintätoimisto. Jos velallinen ei maksa saatavaa määräajassa, perintätoimisto pyytää luottotietoyhtiötä protestoimaan tratan. Tällöin tratasta tulee julkinen ja siitä rekisteröidään luottotietorekisteriin maksuhäiriömerkintä. (Lindström 2011, 254.) Julkiseksi tuleminen tarkoittaa sitä, että merkintä voidaan julkistaa esimerkiksi talousalan lehtien protestilistalla.

Suomen suurimmalla luottotietoyhtiöllä Suomen Asiakastieto Oy:llä on tiivis yhteistyö useiden perintätoimistojen kanssa tratta-perinnän osalta. Kun perintätoimisto käyttää perinnässä trattaa, lähtee perintä liikkeelle siitä, että ensimmäisessä vaiheessa perintätoimisto lähettää velalliselle perintäkirjeen eli tratan. Usein tämä perintäkirje tunnetaan nimeltä trattauhka tai että velkoja on asettanut tratan. Jos velallinen ei määräajassa maksa tratalla perittävää saatavaa, voidaan tratta protestoida. Tratan protestoinnin hoitaa Asiakastieto siten, että protestoinnista lähetetään velalliselle postitse protestointikirje. Velallisella on vielä tämän jälkeen 8 päivää aikaa maksaa protestoitu saatava.

Jos suoritusta ei tapahdu, voidaan tratan protestointi ilmoittaa tämän jälkeen julkisesti. Tratan protestoinnista syntyy luottotietorekisteriin maksuhäiriömerkintä eli vaikka yritys perittävän saatavan maksaa, ei se estä maksuhäiriömerkinnän rekisteröintiä. Maksu estää kuitenkin tiedon julkistamisen talousalan lehdissä. Käytännössä niin sanottua protestilistaa julkistavat Kauppalehti printtijulkaisussaan ja internet-palvelussa sekä Taloussanomat internet-palvelussaan. (Pulli 2015.)

Kun perintätoimisto asettaa tratan, toimitetaan tästä tieto Asiakastietoon. Tästä tiedosta rekisteröidään Asiakastiedon rekisteriin maksuviivetieto. Maksuviivetieto säilyy luottotietorekisterissä, vaikka velallinen tratan saatuaan maksaa saatavan pois. Luottotietolaki määrittelee maksuviiveen rekisteröintiajan vastaavasti kuin maksutapatietojen osalta eli tietoa voidaan pitää rekisterissä 6 kuukautta rekisteröintihetkestä (Luottotietolaki). Velan maksu estää tässä vaiheessa tratan protestoinnin eli yritykselle ei tratalla perittävästä saatavasta tällöin kirjata maksuhäiriömerkintää luottotietorekisteriin (Pulli 2015).

Tratan protestointia hoitaa Suomessa myös Bismode Finland Oy. Suurin osa Suomessa tapahtuvista tratan protestoinneista hoidetaan kuitenkin Suomen Asiakastieto Oy:ssä. Vuositasolla trattooja protestoidaan noin 75 000 kpl, joista Asiakastieto hoitaa noin 60 000 tratan protestoinnin. Protestoitujen trattojen määrä on ollut korkeimmillaan vuonna 2012, jolloin protestoitiin 83 058 trattaa (Suomen Asiakastieto Oy 2015). Kuvio 3 kertoo miten paljon tratan protestointeja on vuosittain tehty. Protestoidusta tratasta aiheutunut maksuhäiriömerkintä säilyy rekisterissä 3 vuotta. Tratan protestoinnista ilmoitetaan maksuhäiriökoodeilla ATR tai AST. ATR on julkinen, eli nämä julkistetaan esimerkiksi Kauppalehden protestilistalla, jos velallinen ei määräajassa tratan protestoinnista maksa velkaa. AST on niin sanottu hiljainen tratan protestointi, josta rekisteröidään maksuhäiriömerkintä, mutta sitä ei julkisteta protestilistoilla. (Pulli 2015.)

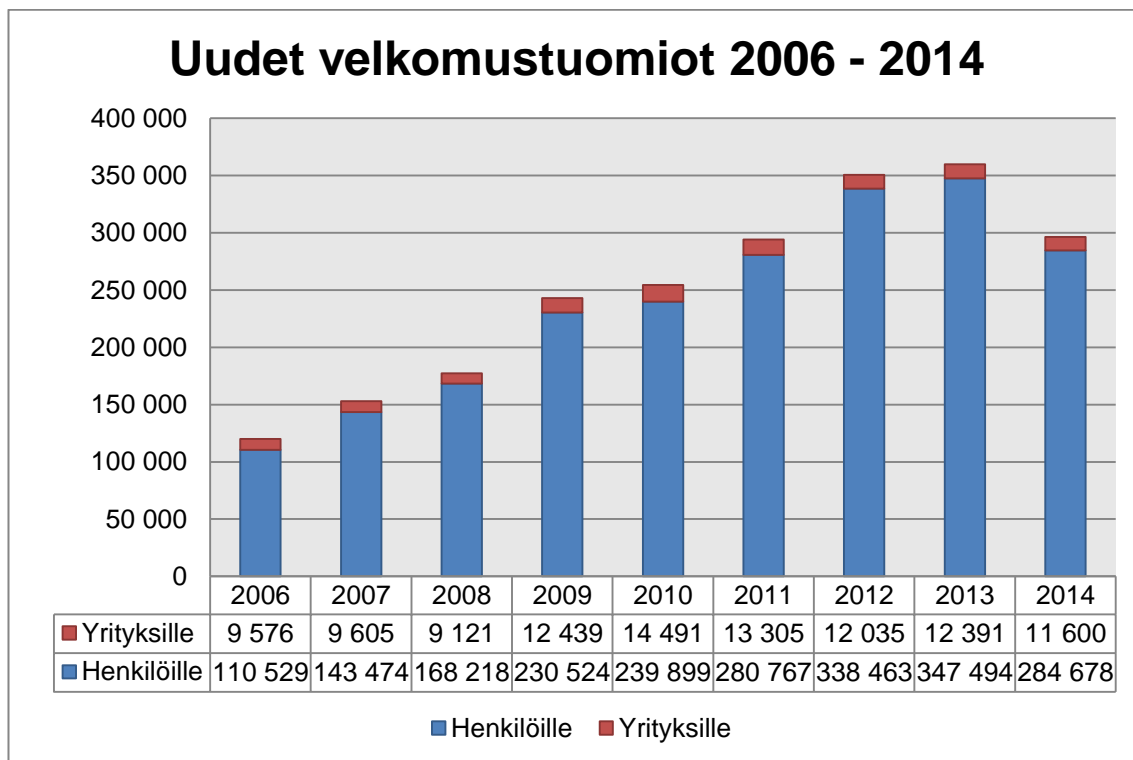
Kuvio 3. Protestoitujen trattojen määrät v. 2006-2014 (Suomen Asiakastieto Oy 2015).

3.3 Yksipuolinen tuomio velkomusasiassa

Kun saatavaa on yritetty saada maksetuksi vapaaehtoisen perinnän keinoilla tai tratta-perinnällä eikä siinä ole onnistuttu, käynnistetään usein tässä yhteydessä oikeudellinen perintä (Lindström 2011, 266). Oikeudellisen perinnän ensimmäisessä vaiheessa haetaan käräjäoikeudesta velan riita-asiaan yksipuolinen tuomio. Saatavan tulee olla riidaton eli velallinen ei saa olla riitauttanut asiaa ennen eräpäivää (Talentum Fokus, Perintä ja luotonhallinta, luku 9). Velalliselle annetaan haaste asian osalta ja riittävästi aikaa vastata haasteeseen. Jos velallinen ei vastusta tai tuo esille seikkoja, joilla on vaikutusta maksuvaatimukseen, käräjäoikeus antaa velkomusasiasta tuomion (Finsta 2015). Tuomio annetaan tällöin velkojan eduksi kun velallista on vaadittu maksamaan velkansa. Yksipuolinen tuomio annetaan käräjäoikeuden kansliassa ja kantajan tai vastaajan ei tarvitse olla mukana oikeuden istunnossa (Finsta 2015). Yksipuolinen tuomio on heti tuomion antamisen jälkeen täytäntöönpantavissa eli ulosmittaus ja omaisuuden realisointi voidaan aloittaa välittömästi (Talentum Fokus, Perintä ja luotonhallinta, luku 14).

Luottotietorekisterissä yksipuolinen tuomio merkitään maksuhäiriökoodilla YVK. Yrityksillä merkinnän rekisteröintiaika on 3 vuotta. Keskimäärin aikaa kuluu velan eräpäivästä

noin 4-6 kuukautta siihen, kun mahdollinen YVK-merkintä on rekisteröity luottotietorekisteriin. (Pulli 2015.) Vuonna 2014 luottotietorekisteriin rekisteröitiin 296 275 kpl yksipuolisesta tuomioista kertovia maksuhäiriömerkintöjä. Näistä 11 600 kpl rekisteröitiin yrityksille ja 284 678 kpl henkilöille (Suomen Asiakastieto Oy 2015). Kuvio 4 kertoo miten paljon yksipuolisia tuomioita on vuosien 2006 – 2014 aikana rekisteröity (Suomen Asiakastieto Oy 2015).

Kuvio 4. Yksipuolisten tuomioiden rekisteröidyt määrät vuosien 2006 – 2014 aikana. Ylivoimaisesti eniten yksipuolisia tuomioita on rekisteröity henkilöille (Suomen Asiakastieto Oy 2015).

3.4 Ulosottomerkinnät

Saatavan ulosottooperuste edellyttää, että tuomioistuimessa on vahvistettu velallisen maksuvelvollisuus (Koulu & Lindfors 2007, 167). Tuomion saatuaan velkoja voi siirtää saatavan ulosoton perittäväksi. Käytännössä siirto ulosottoon tapahtuu välittömästi, kun päätös on tuomiosta annettu käräjäoikeudessa. Tietty viranomaismaksut ja laki-

sääteiset vakuutusmaksut ovat suoraan ulosottokelpoisia eli näiden osalta ulosoton edellytyksenä ei ole käräjäoikeudesta hankittava tuomio (Pulli 2015).

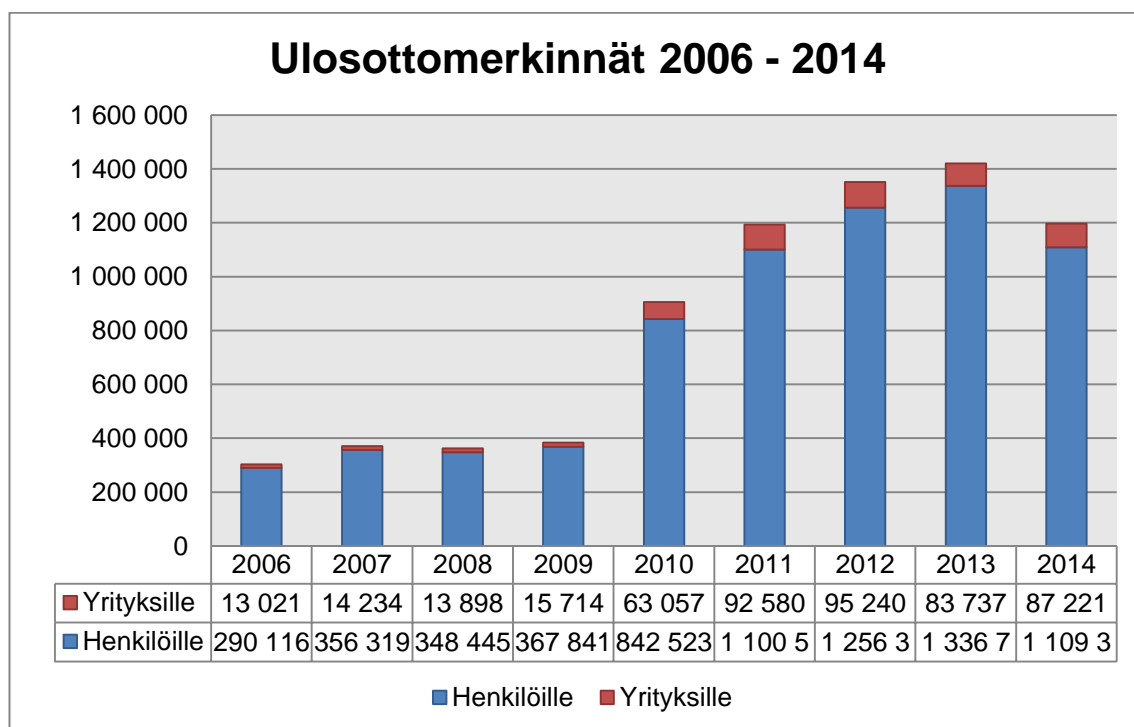
Ulosottotoimenpiteet hoitavat ulosottoviranomaiset eli käytännössä ulosottomiehet, joita ovat kihlakunnanvoudit. Ulosotto on pakkotäytäntöönpanoa ja se kohdistuu velallisen tuloihin ja omaisuuteen. Kun velkoja lähettää velan ulosoton perittäväksi, voidaan tässä yhteydessä valita käytetäänkö suppeaa vai normaalia ulosottomenettelyä. Suppeassa menettelyssä perintä hoidetaan nopeammin, yksinkertaisemmin ja pinnallisemmin kuin normaalimenettelyssä. (Talentum Fokus, Perintä ja luotonhallinta, luku 15.) Normaalissa menettelyssä velkojan omaisuus tutkitaan tarkemmin ja ulosottoviranomaisella on oikeus myydä tai ottaa haltuun velallisen omaisuutta niin paljon, että ne kattavat saatavan eli velan määrän (Lindström 2011, 359-361).

Jos ulosotto normaalimenettelyssä päättyy tuloksettomana, ilmoittaa ulosottotoimi tässä yhteydessä luottotietoyhtiöille ulosotossa todetusta varattomuudesta tiedon. Luottotietorekisteriin merkintä rekisteröidään koodilla UMV. Tämän merkinnän rekisteröintiaika on 3 vuotta. Luottokelpoisuusarvioinneissa UMV-merkintä luokitellaan niin sanotuksi vakavaksi maksuhäiriöksi ja sen vaikutus esimerkiksi luottokelpoisuusluokan arvioinnissa on voimakas. (Pulli 2015.)

Suppeasta menettelystä ilmoitetaan luottotietoyhtiöille tieto suppean menettelyn ulosotosta. Merkintä rekisteröidään luottotietorekisteriin koodilla UMS. Merkinnän rekisteröintiaika on 3 vuotta. UMS -merkintä tulee rekisteristä poistaa välittömästi, kun tieto saatavan suorituksesta toimitetaan luottotietoyhtiölle. (Pulli 2015.)

Ulosotosta tulee luottotietoyhtiöille lisäksi tieto pitkäkestoisesta ulosotosta. Ulosotto ilmoittaa tiedon, kun velallisen palkan, eläkkeen tai muun toistuvan tulon ulosmittausta on toimitettu viimeksi kuluneen kahden vuoden aikana vähintään 18 kuukauden ajan (Oikeuslaitos 2015). Pitkäkestoisesta ulosotosta maksuhäiriö rekisteröidään UMP -koodilla luottotietorekisteriin. Merkinnän rekisteröintiaika on 2 vuotta ja jos ulosmittaus jatkuu kahden vuoden jälkeen, ulosotto yleensä uudistaa merkinnän seuraavaksi 2 vuodeksi. Kun ulosmittaus on suoritettu, ulosotto ilmoittaa luottotietoyhtiölle tästä tiedon. Tässä yhteydessä merkintä poistetaan luottotietorekisteristä. (Pulli 2015.)

Keskimäärin aikaa siitä kun laskun eräpäivä on ollut ja kun tämän osalta UMV-merkintä rekisteröidään, kuluu noin 6-8 kuukautta (Pulli 2015). Ulosottomerkinnöistä vuonna 2014 rekisteröitiin eniten UMV-merkintöjä eli ulosmittauksessa todettuja varattomuustilanteita. Näitä rekisteröitiin yrityksille yhteensä 87 221 kpl. Kuvio 5 kertoo kuinka paljon vuosien 2006 – 2015 välisenä aikana on ulosotto-merkintöjä rekisteröity luottotietorekisteriin (Suomen Asiakastieto Oy 2015).

Kuvio 5. Ulosotto-luottohäiriömerkintöjen rekisteröintien määrä vuosittain 2006 – 2014 luottotietorekisteriin (Suomen Asiakastieto Oy 2015).

3.5 Verottajan ilmoittamat maksuhäiriöt

Verottaja käyttää yhtenä perintäkeinona veroviivästysten julkistamista niin sanotulle protestilistalle. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että verottaja kerran kuukaudessa lähettää sellaisista veroviivästyksistä tiedon luottotietoyhtiöille, joiden osalta verottaja katsoo että perinnän kannalta on tarkoituksenmukaista kyseessä olevan yritysten osalta tieto veroviivästyksistä julkistaa. (Pulli 2015.)

Suomessa on yrityksillä käytössä oma-aloitteisten verojen tai veroluonteisten maksujen osalta verottajan avaama verotili, jonne kirjataan edellä mainittujen maksujen suoritukset. Jos näitä maksuja ei ole maksettu maksun eräpäivänä, verotilille tulee tästä huomautus. Verottaja ei lähetä maksamatta jääneistä veroista tai veroluonteisista maksuista maksumuistutusta, vaan maksamattomista maksuista huomautetaan saldohuomautuksilla verotilillä. (Verohallinto 2014.)

Jos yritys jättää maksumuistutuksesta huolimatta määrätyt verot tai veroluonteiset maksut maksamatta, menevät ne Verottajan toimesta perintään. Perintä hoidetaan pääasiassa ulosoton kautta ja lisäksi Verottaja voi tässä yhteydessä ilmoittaa perittävästä veroista luottotietoyhtiöille niin sanotun veroprotesti-tiedon. Tästä yritykselle rekisteröidään maksuhäiriömerkintä luottotietorekisteriin. Käytännössä verottaja ilmoittaa merkinnän yli 15 000 euron verosaatavien osalta. Yli 10 000 euron viiveessä olevat verosaatavat verottaja lisäksi ilmoittaa 1.12.2014 avatussa verovelkarekisterissä. Pienempien verorästien perintää verottaja hoitaa siten, että verovelvollisella annetaan maksamattomista veroista huomautus verotilillä tai joissain tilanteissa verottaja lähettää muistutuskirjeen. Jos tämä perintä ei tehoa, siirtää verottaja saatavat ulosoton kautta perittäväksi. (Pulli 2015.)

Veroprotestin osalta merkintä on luottotietorekisterissä koodilla UM. Merkinnän rekisteröintiaika on kolme (3) vuotta tiedon rekisteröinnistä. UM-merkintöjen määrä on 1.12.2014 jälkeen laskenut voimakkaasti, johtuen Verottajan tekemästä muutoksesta, jossa nostettiin verovelan alarajan määrä 5 000 eurosta 15 000 euroon. Ennen muutosta UM-merkintöjä rekisteröitiin kuukaudessa noin 1 000-1500 kappaletta, muutoksen jälkeen näitä on rekisteröity noin 500 kappaletta kuukaudessa. (Pulli 2015.)

Ulosotto jatkaa perintää siihen asti, että verot on saatu yritykseltä perityksi. Jos ulosotto ei onnistu perinnässä, yleensä se tällöin toteaa yrityksen varattomaksi. Tässä yhteydessä ulosotto ilmoittaa luottotietoyhtiöille varattomuustiedon (UMV). Siitä kun verottaja on laittanut verot perintään ja kun ulosotosta mahdollinen tieto varattomuuden toteamisesta tulee voi olla kulunut 3-4 kuukautta. (Pulli 2015.)

3.6 Yrityssaneeraus

Kun yrityksen maksukyky heikentynyt lähes maksukyvyttömyystilaan, jää vaihtoehtoiksi esimerkiksi se, että yritys hakeutuu yrityssaneeraukseen. Yrityssaneeraus tulee kysymykseen, jos yritys todetaan edelleen elinkelpoiseksi ja yrityssaneerauksella nähdään mahdollisuus tervehdyttää yritystoiminta (Lindström 2011, 480). Yrityssaneerauksessa käytännössä sovitaan yrityksen velat uusiksi, joko lykkäämällä maksuja tai leikkaamalla velkojen kokonaismäärää (Lindström 2011, 492-493). Yrityssaneerauksesta voidaan käyttää myös termiä rehabilitaatio. Käytännössä rehabilitaatio tarkoittaa sitä, että velallisen varallisuuteen ei kosketa, vaan velkavastuuta pienennetään, jotta yritys saa korjattua maksukykynsä mahdollisimman normaaliksi. (Koulu & Lindfors 2010, 29.)

Yrityssaneerauksesta sovitaan pitkälti velkojen ja velallisen välillä eli luottamus yrityksen velkojilla tulee olla velallisyriksen johtoon erityisen hyvällä tasolla. Velkojien tulee sopia keskenään velkojen jaosta ja maksuusuksista eli luottamus myös velkojien välillä tulee olla hyvää tasoa. (Talentum Fokus, Perintä ja luotonhallinta, luku 13).

Yrityssaneeraus lähtee liikkeelle siitä, että joko velallinen tai velkoja laatii saneeraus-hakemuksen tuomioistuimelle. Samassa yhteydessä yleensä haetaan väliaikainen maksu- ja perintäkielto, mikä estää suurelta osin perinnän yrityksen varoista saneerausmenettelyn aikana. Tuomioistuin hakemuksen jättämisen jälkeen antaa velallisen hakemuksen tiedoksi merkittävälle velkojille ja varaa määräajan näille antaa kirjallinen lausuma saneeraukseen liittyen. Jos yrityksen velkojat tai yli puolet velkojista suostuvat saneeraukseen, tuomioistuin vahvistaa saneerausohjelman ja yrityssaneeraus alkaa. Saneerausohjelman aikataulu ja kesto sovitaan velkojien ja velallisen välillä ennen kuin saneerausohjelma vahvistetaan. (Talentum Fokus, Perintä ja luotonhallinta, luku 13).

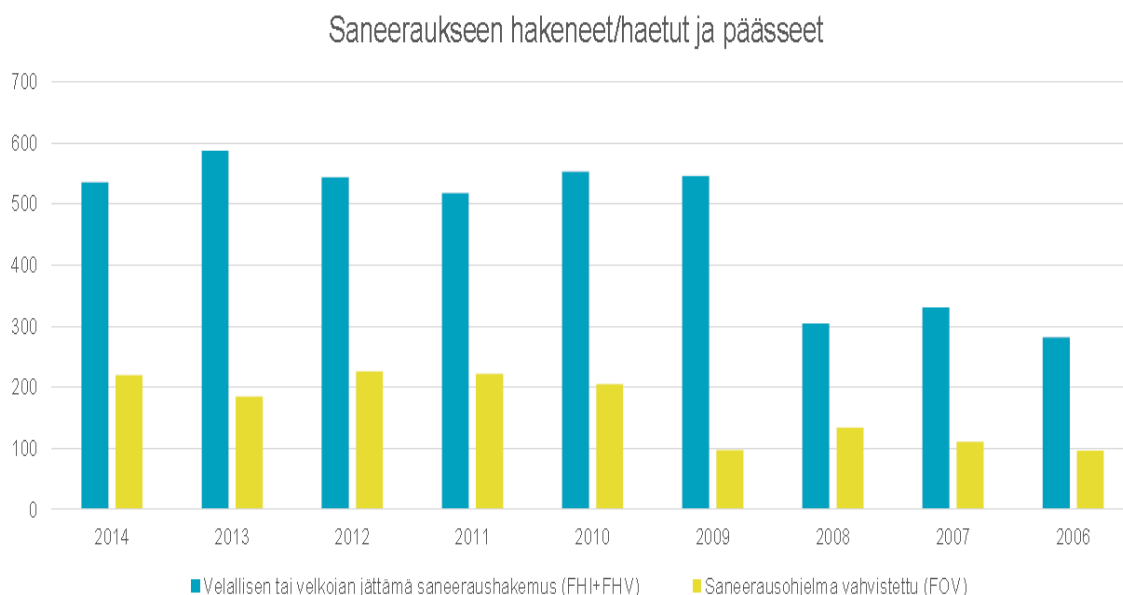
Yrityssaneeraus luottotietorekisterissä näkyy saneerausmenettelyn vaiheiden mukaisina merkintöinä. Kun velallinen jättää saneeraushakemuksen, merkitään tämä luottotietorekisteriin koodilla FHI ja velkojan jättämä saneeraushakemus on koodilla FHV. Jos tuomioistuin eli käytännössä käräjäoikeus hylkää hakemuksen, rekisteriin tulee merkintä FHH. Saneeraushakemuksen peruuttamisen osalta merkintä on koodilla FHP. Saneerausmenettelyn aloittamispäätös rekisteröidään merkinnällä FSA ja saneerausohjelman vahvistaminen merkinnällä FOV. Kun saneerausohjelma päättyy eli kaikki sa-

neerausohjelman mukaiset toimenpiteet on suoritettu, rekisteröidään tämän osalta merkintä FOP. (Pulli 2015.)

Yrityssaneeraukseen haettiin vuonna 2014 yhteensä 530 yritystä ja näistä saneerausmenettelyyn pääsi 210 yritystä. Kuviosta 6 käy ilmi yrityssaneeraukseen hakeutuneiden yrityksen lukumäärät vuosilta 2006-2014. Tilaston mukaan noin kolmasosa yrityssaneeraushakemukista menee lävitse eli tälle osalle vahvistetaan käräjäoikeudessa yrityssaneerausohjelman aloitus. (Suomen Asiakastieto 2015.)

Saneeraukseen hakeneet/haetut ja päässeet 1-12/2006-2014

Subjects applied and approved for restructuring 1-12/2006-2014

Kuvio 6. Yrityssaneeraukseen vuosittain 2006-2014 aikana hakeutuneiden yritysten määrät ja kuinka monelle yritykselle on yrityssaneerausohjelma vahvistettu (Suomen Asiakastieto Oy 2015).

3.7 Konkurssi

Jos yritys ajautuu maksukyvyttömäksi, tällöin lähes ainoaksi vaihtoehdoksi jää se, että yritys haetaan konkurssiin. Konkurssiin hakemisen edellytyksenä konkurssilain mukaan on se, että yritys on todettu maksukyvyttömäksi (Konkurssilaki). Lisäksi saatava, jota

peritään konkurssimenettelyn avulla, tulee perustua lainvoimaiseen tuomioon ja velallisen allekirjoittamaan velkasitoumukseen sekä siihen, että velan oikeellisuutta ei voida epäillä (Talentum Fokus, Perintä ja luotonhallinta, luku 11). Usein konkurssitilanteesta käytetään myös termiä likviditaatio. Likviditaatiossa velallisen omaisuus muutetaan nopeasti rahaksi ja nämä saadut rahat palautetaan velkojille. (Koulu & Lindfors 2010, 29.)

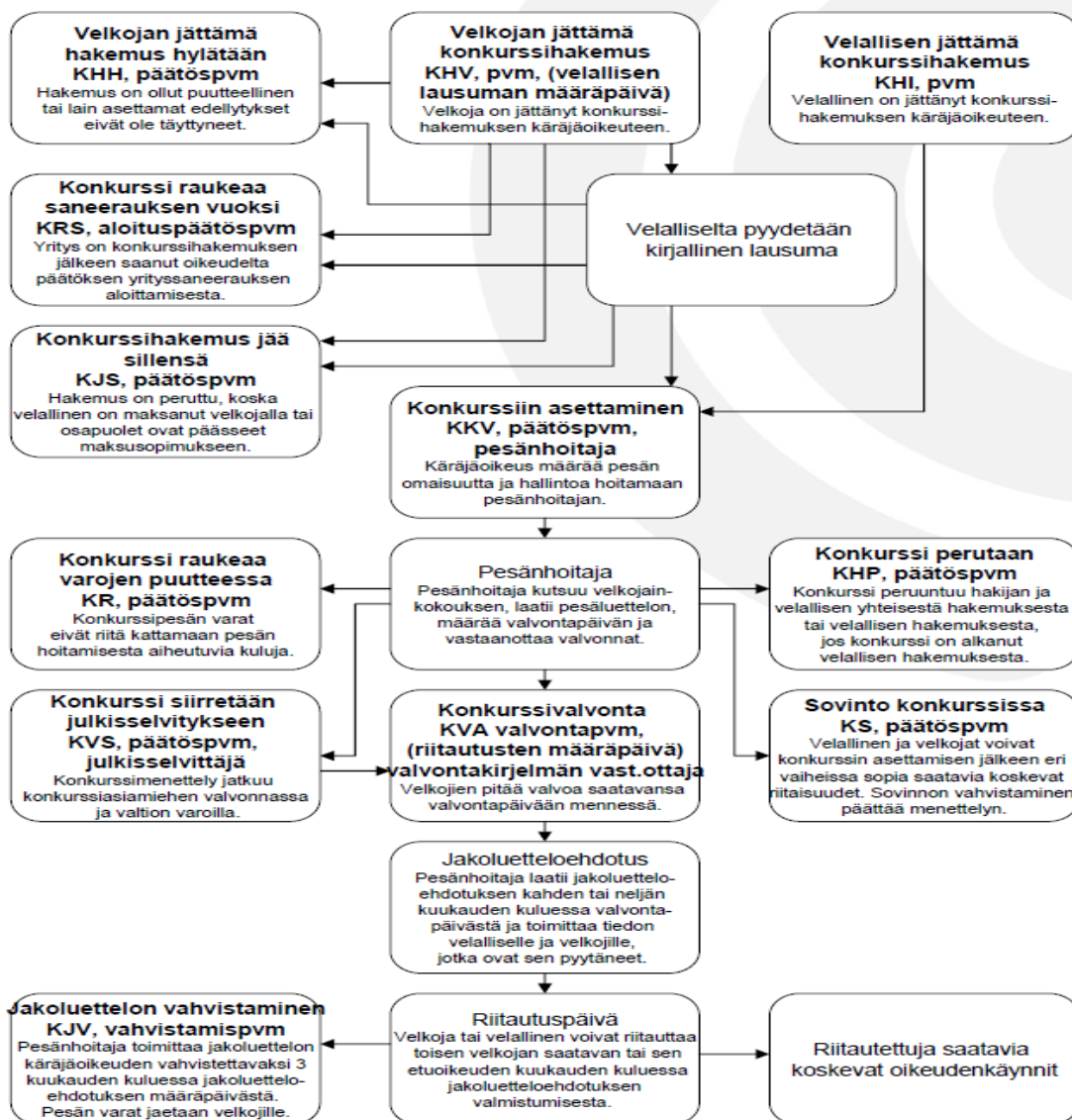
Yrityksen voi hakea konkurssiin joko yritys itse tai sen velkojat. Konkurssi on yleistäytäntöönpano-menettelyllä tapahtuva velallisen velkojen realisointi jossa saatavat jaetaan kaikkien velkojen kesken. Konkurssin yhteydessä realisoidaan käytännössä koko yrityksen omaisuus, myös kaikki sellaiset erät, joita ulosottotoimenpiteillä ei voida realisoida. (Talentum Fokus, Perintä ja luotonhallinta, luku 11.)

Konkurssimenettely lähtee liikkeelle siitä, että yritys itse tai velkojat jättävät konkurssihakemuksen käräjäoikeuteen. Jos velkoja jättää konkurssihakemuksen, on hakemusta ennen pitänyt lähettää velalliselle konkurssiuhka-nimellä kulkeva perintäkirje. Tässä velalliselle annetaan viikon verran aikaa maksaa perittävä saatava, muuten yrityksen velkoja hakee yritystä konkurssiin. Jos yritys hakee itse itsensä konkurssiin, esitetään konkurssihakemuksen yhteydessä tämän osalta vaatimus sekä perustelu. Perustelussa on todistettava, että yritys on maksukyvytön eli todennettava että konkurssiperuste on olemassa. Kun käräjäoikeus hyväksyy konkurssihakemuksen, tästä lähtee tieto luottotietoyhtiöille, jotka rekisteröivät konkurssihakemuksen luottotietorekisteriin. (Pulli 2015)

Konkurssihakemuksen yhteydessä käräjäoikeus määrää konkurssipesälle pesänhoitajan. Pesänhoitaja laatii jakoluettelon yrityksen varoista ja veloista sekä konkurssia edeltävästä toiminnasta. Velallisen tulee vahvistaa tämä ns. pesäluettelo allekirjoituksellaan oikeaksi. Konkurssin osalta julistetaan valvontapäivämäärä, johon mennessä pyydetään kaikilta yrityksen velkojilta konkurssivalvontailmoitus, jolla kukin velkoja varmistavat oikeutensa suorituksen saamiseen konkurssipesän varoista. Kun valvontailmoitukset on käsitelty, yrityksen varallisuus jaetaan velkojen kesken hyväksytyn jakoluettelon mukaisesti. (Suomen Asiakastieto Oy 2015.)

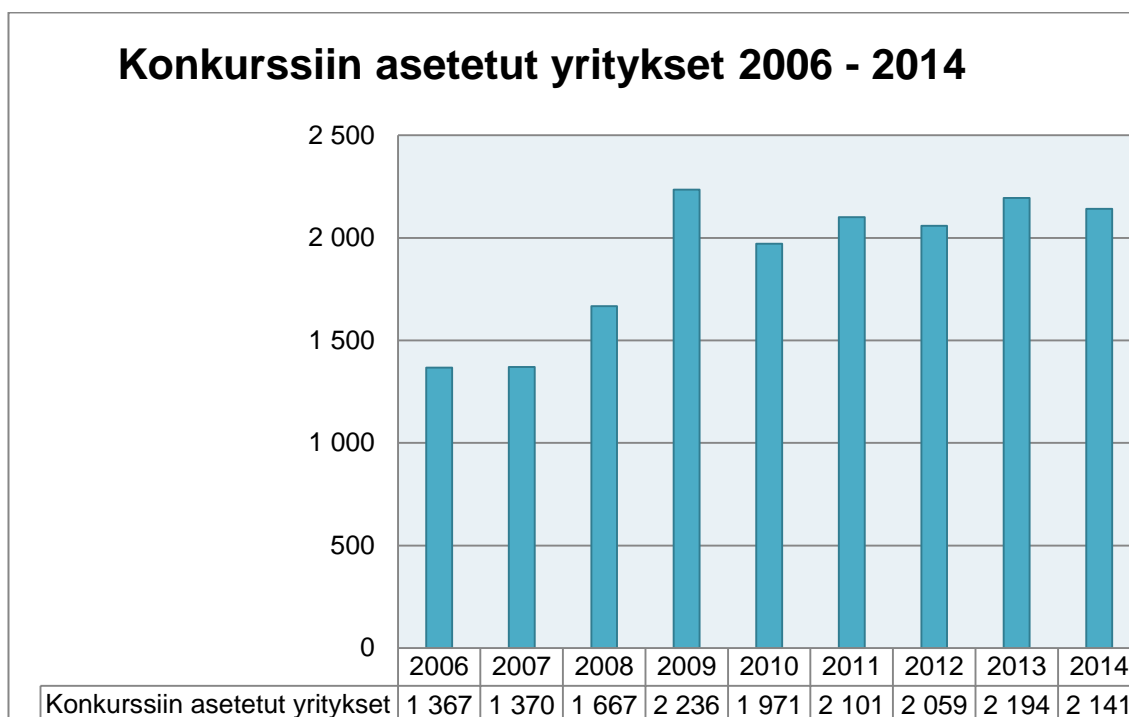
Oheisesta kuviosta 7 ilmenee miten konkurssin eri vaiheet etenevät ja lisäksi kuvasta käy ilmi millä maksuhäiriökoodeilla luottotietorekisterissä kukin vaihe rekisteröidään.

Konkurssimenettely ja -koodit

Kuvio 7. Konkurssimenettelyn prosessi (Suomen Asiakastieto Oy 2015).

Konkurssiin asetettujen yritysten määrässä ei ole viimeisten vuosien aikana tapahtunut suurempia muutoksia. Vuosi 2009 on viimeisten kymmenen vuoden aikana lukumäärältään suurin konkurssien osalta. Tuolloin konkurssiin asetettiin yhteensä 2 236 yritystä. Kuvio 8 kertoo konkurssien kehittymisen vuosien 2006 – 2014 aikana. (Suomen Asiakastieto Oy 2015.)

Kuvio 8. Konkurssiin asetetut yritykset vuosina 2006-2014 (Suomen Asiakastieto Oy 2015).

4 Maksukyvyttömyyden ennustaminen

4.1 Suomen Asiakastieto Oy:ssä tehdyt maksutapaselvitykset

Puhtaasti maksutapatietojen osalta on tehty kohtuullisen vähän tieteellisiä tutkimuksia tai selvityksiä. Yleensä maksutapatiedot ovat osana laajempaa tutkimusta, jossa eri muuttujien tai tietojen avulla pyritään laatimaan ennustemallia, jolla ennustetaan yrityksen taloudellisen tilanteen kehittymistä ja maksukykyä.

Maksutapatiedot ja etenkin maksuviivetiedot ovat luottokelpoisuusarvioinneissa yksi merkittävimmistä tiedoista. Maksuviivetietojen merkitys on todettu merkittäväksi maksuhäiriön tai konkurssin toteutumisen ennustamisessa useimmissa muun muassa Suomen Asiakastieto Oy:n tekemissä selvityksissä. Perussääntönä on, että mitä useampi maksuviivetieto on rekisteröity, sitä voimakkaammaksi kasvaa riski, että yritys

ajautuu pahempiin maksuvaikeuksiin. Maksuviiveiden pituuksilla on myös voimakas merkitys riskin kasvamisen osalta. (Kotamies 2015.)

Vuonna 2014 Asiakastiedossa selvitettiin maksutapamerkintöjen määrän vaikutusta maksuhäiriömerkinnän rekisteröintiin. Selvityksessä tutkittiin millainen on todennäköisyys saada maksuhäiriömerkintä, jos yrityksellä on vain positiivisia maksutapahavaintoja tai yli 30 päivän maksuviivemerkintöjä. Tarkastelu tapahtui tilastollisten lukujen esittelynä eli tässä selvityksessä ei sen tarkemmin tutkittu tapahtumien taustoja. Selvityksen tulokset esitettiin puhtaasti taulukkona. Taulukko 1 kertoo selvityksen tulokset.

Taulukko 1. Maksutapatietojen ennustekyky.

Positive payment observations					
Positive payment observations	Expected PD (%)	Defaults	Non-defaults	All Firms	Observed PD (%)
0	11,74	6458	49005	55463	11,54
1-3	4,37	268	3762	4030	6,65
4-7	0	116	3736	3852	3,01
8 or over	0	57	2209	2266	2,52
M4 and M5 delays in total	Expected PD (%)	Defaults	Non-defaults	All Firms	Observed PD (%)
0	6,27	3603	54539	58142	6,2
1	44,32	1085	2175	3240	32,87
2-4	68,62	1285	1369	2854	48,42
5-9	85,49	655	428	1083	60,48
10 or more	95,56	291	201	482	59,15

Tässä selvityksessä tutkittiin yrityksiä, joilta ei ollut tilinpäätöstietoja saatavilla. Taulukossa 1 esitettyssä selvityksessä on käytetty vuoden 2012 toteutumaa odotuksena (expected PD %) maksuhäiriömerkinnän todennäköisyydelle. Defaults-sarakkeessa on kerrottu vuonna 2013 rekisteröityjen maksuhäiriöiden määrä. Non-defaults sarake kertoo yrityksen lukumäärän vuodelta 2013, joille ei ole rekisteröity maksuhäiriömerkintöjä. All Firms-sarake kertoo yritysten kokonaismäärän, jotka ovat olleet tarkastelussa. Observed PD % kertoo, mikä oli toteuma vuonna 2013. Taulukossa ylempänä ovat havainnot yrityksistä, joilla on pelkästään positiivisia maksutapahavaintoja. Vasemman puoleisessa "positive payment observations"-sarakkeessa on kerrottu positiivisten maksutapahavaintojen määrä. Selvityksen perusteella voidaan todeta, että mitä

enemmän positiivisia havaintoja on, sitä todennäköisemmin yrityksellä ei ole riskiä joutua sellaisiin maksuvaikeuksiin, mikä aiheuttaa yritykselle maksuhäiriömerkinnän rekisteriin (Kotamies 2015).

Taulukon alemmassa osiossa on tarkasteltu maksuviivetietoja, joissa viivettä on ollut yli 30 päivää (M4) tai yli 60 päivää (M5). Taulukko kertoo sen, että mitä enemmän on rekisteröityjä maksuviivemerkintöjä, riski maksuhäiriömerkinnän rekisteröinnin todennäköisyyden osalta kasvaa suuremmaksi. Esimerkiksi yrityksillä, joilla on 5-9 kappaletta maksuviiveitä, näiden osalta yli 60 %:lle on rekisteröity maksuhäiriömerkintä. Maksuviiveiden merkitys taloudellisen riskin ennustamisessa tulee hyvin voimakkaasti esille tässä tarkastelussa. (Kotamies 2015.)

Huhtikuussa 2014 Suomen Asiakastieto Oy julkaisi tilaston, jossa oli esitelty eri toimialojen keskimääräiset maksuviiveet. Toimialojen erot ovat maksuviivetarkastelussa kohtuullisen suuret. Pienimmät maksuviiveet havaittiin Apteekki-toimialalla, jolla keski-viive oli 1,1 päivää. Apteekit maksavat 92 % laskuistaan alle 3 päivän viiveellä. Eniten maksuviivettä esiintyi Kauneudenhoitopalvelut-toimialalla, jolla keskiviive oli 46,8 päivää ja laskuista alle 3 päivässä eräpäivästä hoidettiin vain 15 %. Tällaiset yksinkertaiset tilastot kertovat sen, että toimialojen välillä on maksukäyttäytymisessä eroja ja joillain toimialoilla suuri keskiviive kertoo kyseiseen toimialaan liittyvästä korkeasta taloudellisesta riskistä. (Suomen Asiakastieto Oy 2014.)

4.2 Maksutapojen osalta tehdyt tutkimukset

Suomen Asiakastieto Oy:ssä vuonna 2008 tutkimuspäällikkö Kimmo Pulkkinen tutki maksuviiveiden merkitystä niin sanotun maksuhäiriöriskin suuruuden ennustamisessa. Maksuhäiriöriskillä tarkoitetaan tässä yhteydessä sitä, millä todennäköisyydellä käytettävien tietojen perusteella voi tarkasteltavalle yritykselle tulla maksuhäiriömerkintä. Tässä tutkimuksessa tarkastelu tehtiin siten, että talteen otettiin tammikuussa vuonna 2007 286 960 yrityksen tiedot. Yrityksiä seurattiin siten, että 18 kuukauden päästä eli heinäkuussa 2008 poimittiin vastaavien yritysten tiedot tietokannasta ja tehtiin tarkastelu, kuinka monelle yritykselle oli tänä aikana rekisteröity maksuhäiriömerkintä. (Majakka 2008, 17.)

Pulkkinen tutki tässä selvityksessä vain trattaperinnän kautta saatuja niin sanottuja trattaviiveitä ja tapauksia joissa viive oli vähintään 15 päivää laskun eräpäivästä. Tarkasteltavalle joukolle oli tarkasteluajanjakson aikana tullut maksuviivemerkintä 6,6 %:lle yrityksistä. Lisäksi tehtiin havainto, että maksuviiveistä suurin osa (16 %) oli rekisteröity suurille liikevaihdoltaan yli 20 miljoonan euron yrityksille. Pienille yrityksille, jotka tässä tutkimuksessa tulkittiin yrityksiksi joiden liikevaihto oli alle 200 000 euroa, maksuviiveiden osuus oli 6 %. Maksuhäiriöitä kuitenkin rekisteröitiin suurille yrityksille huomattavasti vähemmän kuin pienille yrityksille. Vain 2 %:lle suurista yrityksistä oli rekisteröity maksuhäiriömerkintä. Tutkimuksessa todettiin, että suurilla yrityksillä maksuviiveet usein johtuvat huonosta tavasta maksaa laskuja myöhässä. Pienillä yrityksillä maksujen viivästyminen on taas merkki maksukyvyyn heikkenemisestä. (Majakka 2008, 22.)

Maksuviiveiden lukumäärällä todettiin myös olevan voimakas yhteys maksuhäiriömerkinnän todennäköisyyteen. Luottotietolain mukaisesti maksuviiveet saadaan rekisteröidä 6 kuukauden ajaksi (Luottotietolaki). Mitä enemmän maksuviivemerkintöjä 6 kuukauden aikana on rekisteröity, sitä suuremmaksi riski kasvaa että yritykselle rekisteröidään maksuhäiriömerkintä. Tutkimustuloksissa todetaan, että jos yrityksellä ei ole yhtään trattaperinnän kautta saatua maksuviivemerkintää, maksuhäiriöriski on 3,9 %, mutta jo yksikin trattaperinnän kautta rekisteröity maksuviive nostaa riskin lähes kymmenkertaiseksi eli 34,3 %:iin. 4 tai useampi trattaviive nostaa maksuhäiriöriskin jo 75,6 %:iin. Tutkimuksen mukaan ennustekyky on edellä kerrottujen prosenttien mukainen 18 kuukauden päähän maksuviiveiden rekisteröinnistä. (Majakka 2008, 23.)

Tutkimuksessa selvitettiin myös sitä, mikä merkitys maksuviiveillä on, jos niitä tarkastellaan pidemmältä aikaväliltä kuin luottotietolain mukaiselta 6 kuukaudesta. Kun tarkasteluun otettiin maksuviiveet 9 kuukaudesta ennen tarkastelujakson alkua, maksuhäiriöriskiprosentit pienenivät. Tässä tarkastelussa jos yrityksellä ei 9 kuukauden aikana ollut yhtään maksuviivettä, riski saada maksuhäiriömerkintä oli 3,1 %. Jos maksuviiveitä on 1, riski kasvaa jo voimakkaasti 15,4 %:iin. Maksuviiveiden määrän kasvaessa 4:ään tai yli, riski maksuhäiriölle on 24,1 %. Pitkän ajanjakson tarkastelu maksuviiveiden osalta kasvattaa maksuviiveiden ennustekykyä maksuhäiriöriskin osalta peräti yli kahden vuoden päähän. (Majakka 2008, 23.)

Yhteenvetona Pulkkisen tekemästä tutkimuksesta voidaan todeta, että tutkimustulosten valossa maksuviiveet ovat merkittävässä roolissa, kun arvioidaan yrityksen maksuhäi-

riöriskiä. Huomioitava tämän tutkimuksen osalta on se, että tässä tarkasteltiin trattaperinnän kautta saatuja maksuviivetietoja. Trattaperinnän kautta saatavat maksuviiveet ovat vakavuusasteeltaan vakavampia kuin mitä ovat maksuviiveet, joita rekisteröidään muiden tiedontoimittajien myyntireskontratietojen pohjalta (Pulli 2015). Ennustekyky tulevaisuuteen on tutkimuksen perusteella hyvä. Jos maksuviiveitä on mahdollista käyttää ennustemalleissa pitkältä ajanjaksolta, ennustekyky maksuviiveillä kasvaa pitkälle tulevaisuuteen. (Majakka 2008, 23.)

Pulkkisen tekemässä tutkimuksessa tutkittiin myös usean muuttujan yhteisvaikutusta maksuhäiriöriskin suuruuteen. Maksuviiveiden merkitys tässä tarkastelussa on merkittävä, mutta maksuhäiriöriskin ennustamisen kannalta muut tiedot parantavat ennustekykyä. Näitä muita tietoja olivat muun muassa vastuuhenkilöiden omat maksuhäiriömerkinnät ja se, oliko yritys julkaissut tilinpäätöstietoja. Tutkimuksessa ei otettu mukaan tilinpäätöstietojen tunnuslukuja mukaan eli siinä keskityttiin pitkälti muihin käytävissä oleviin tietoihin. Kuitenkin jo sillä, julkaiseeko yritys tilinpäätöstietonsa, on merkitystä luottokelpoisuuden arvioinnissa. (Majakka 2008, 23.)

Suomen Asiakastieto Oy:n julkaisemassa Majakka-julkaisussa vuonna 2005 professori Erkki K. Laitinen esitteli tieteellisiä malleja luottotietojen hyödyntämisen osalta. Tässä artikkelissa Laitinen tuo esille vuonna 2000 tehdyn tutkimuksen, jossa tarkasteltiin maksuviivetietoja. Tämän tutkimuksen tekivät amerikkalaiset tutkijat Nicholas Wilson, Barbara Summers ja Robert Hope, jotka tutkivat logistisen regressioanalyysin avulla maksuviiveiden merkitystä. Tutkimuksessa tutkittiin 7034 yritystä, joista 3133 oli joutunut maksuvaikeuksiin. Maksukäyttäytymistä tutkittiin Paydex-indeksin avulla, mikä kertoi tässä tutkimuksessa keskimääräisen viiveen suhteessa annettuun maksuaikaan. Ennustemallissa hyödynnettiin myös yrityksen toimialan tietoja ja yrityksen ikätietoa. Tarkasteltavilla yrityksillä oli kaikilta tilinpäätöstiedot käytettävissä. Kun rakennetussa ennustemallissa käytettiin sekä tilinpäätöstietoja että maksuviivetietoja, totesivat tutkijat Nilson, Summers ja Hope, että maksuviivetiedot tuovat merkittävää lisäinformaatiota yrityksen taloudellisen riskin ennustamisen osalta. (Majakka 2005, 16.)

Kaikki edellä esitetyt selvitykset ja tutkimukset tukevat sitä ajattelumallia, että maksutapatietojen merkitys luotto- ja maksuhäiriöriskin ennustajana on merkittävä. Maksutapatietojen merkitys kasvaa vielä merkittävämmäksi, jos käytössä on muita tietoja niukasti.

Jo pelkällä maksukäytöshistorialla voidaan kohtuullisen hyvin ennustaa todennäköisyyttä tulevien mahdollisten maksuhäiriömerkintöjen rekisteröinnin osalta.

4.3 Maksukyvyn ennustaminen muita tietoja hyödyntäen

Maksukyvyn ja maksuhäiriöriskin ennustaminen tapahtuu tänä päivänä hyödyntäen useita eri tietoja. Luottokelpoisuusarvioinnin taustalla käytettävien ennustemallien osalta puhutaan tällöin monen muuttujan malleista. Nämä mallit ovat yleensä tarkempia ennustajia kuin yhden muuttujan mallit (Laitinen & Laitinen 2014, 159). Maksutapatiedot ovat yksi keskeinen elementti eli muuttuja näissä malleissa, mutta myös muiden tietojen merkitys on usein merkittävä ennustekyvyn vaikuttajana.

Maksuhäiriöriskiä on paljon tutkittu tilinpäätöstietojen ja niistä laskettavien tunnuslukutietojen perusteella. Tilinpäätöstietojen pohjalta on rakennettu useita erilaisia luokittelumalleja. Esimerkiksi korkeakouluissa on laadittu useita opinnäyte- ja lopputöitä tilinpäätöstietojen hyödynnettävyydestä luottoriskin arvioinnissa. Tilinpäätöstietoihin perustuvat mallit käyttävät ensisijaisesti tilinpäätöksestä laskettavia tunnuslukuja. Se, mitkä tunnusluvut ovat merkitseviä ja mitkä tunnuslukujen arvot kertovat taloudellisen riskin kasvamisesta, selvitetään usein tilastollisten menetelmien avulla. (Kotamies 2015.)

Professori Laitinen on päätenyt yhdessä tutkimuksessaan malliin, jossa tilinpäätösten tunnusluvuista otetaan vain 3 muuttujaa. Nämä tunnusluvut ovat omavaraisuusaste, quick ratio ja rahoitustulosprosentti. Merkittävin näistä tunnusluvuista on omavaraisuusaste, joka mittaa yrityksen vakavaraisuutta ja kertoo myös kannattavuuden tasosta paljon. Heikko kannattavuus vaikuttaa hyvin nopeasti vakavaraisuuteen ja kun omavaraisuusaste alkaa olla kriittisen heikolla tasolla, riski yrityksen osalta on korkea ajautua maksukyvyttömyystilaan. Quick ratio-tunnusluvun merkitys ei näiden kahden muun tunnusluvun osalta ole niin merkitsevä, mutta heikentynyt maksuvalmius on suoraan seurausta heikosta kannattavuudesta ja heikentyneestä vakavaraisuudesta. (Laitinen & Laitinen 2014, 171-173.)

Yrityksen konkurssiriskin ennustaminen on ollut yksi suosituimmista tutkimuksen kohteista viimeisten vuosikymmenten aikana. Tunnetuin suomalainen konkurssitutkimuksen uranuurtaja on ollut professori Aatto Prihti. Hän väitöskirjassaan vuonna 1975 esitteli niin sanotun Prihtin Z-luvun. Kyseessä on teoreettinen ennustemalli, jossa yritys

nähdään perättäisenä sarjana investointeja. Prihti esittää mallissaan 3 hypoteesia, joiden avulla konkurssin todennäköisyyttä voidaan ennustaa. Ensimmäinen hypoteesi on se, että yrityksen tulorahoituksen tulee kattaa rahoituksen maksuvaatimukset. Toinen hypoteesi on, että ensimmäinen ajankohta konkurssille on, kun tarvittavan lisäluoton määrä ylittää yrityksen saatavissa olevan lisäluoton määrän eli käytännössä yritys ei saa rahoitusmarkkinoilta enää lisälainaa. Kolmas hypoteesi on, että yritys ottaa lisälainaa sieltä mistä sitä enää saa eli käytännössä rahoittaa toimintaansa ostovelkarahoituksella. (Lohi 2011, 22-26.)

Prihtin Z-luvun laskenta tapahtuu kolmivaiheisena laskutoimituksena ja laskennassa käytetään tilinpäätöksestä saatavia arvoja. Laskusääntö menee taulukon 2 mukaisesti. Tunnusluvuille on tutkimuksen kautta saatu tietyt painoarvot, joita käytetään Z-luvun laskennassa. Prihtin Z-luvun kriittinen arvo ennen konkurssia on -4,5. Tätä pienemmät arvot tulkitaan konkurssitapauksiksi. (Balance Consulting 2015)

Taulukko 2. Prihtin Z-luvun laskentakaava (Balance Consulting, 2015)

Tunnusluku X1 = 100 * (tulojäämä I - verot) / taseen loppusumma
Tunnusluku X2 = 100 * vieras pääoma/taseen loppusumma
Tunnusluku X3 = 100 * (rahoitusomaisuus - lyhytaikaiset velat) / taseen loppusumma
Prihtin Z-luku = 0,049 * X1 + 0,021 * X2 - 0,048 * X3

Professori Laitinen on jatkanut Z-tunnusluvun jalostamista. Laitisen mallissa käytetään useampia muuttujia kuin Prihtin Z-luku-mallissa. Muuttujat ovat käytännössä esimerkiksi tilinpäätöksestä laskettuja tunnuslukuja. Tässä on kyseessä siis monen muuttujan malli, jolla haetaan tarkempaa luokitteluominaisuutta. Laitisen Z-luku lasketaan seuraavan kaavan mukaisesti:

$$Z = a_1 * X_1 + a_2 * X_2 + \dots + a_n * X_n.$$

Kaavassa a on muuttujan painokerroin ja X on muuttuja, esimerkiksi tilinpäätöksen tunnusluku. Z-luvussa on tavallisesti 3-7 muuttujaa eli tunnuslukua, joille kullekin on annettu oma painoarvo. Z-luvulle määritellään tilastollisesti sellainen kriittinen arvo, johon vertaamalla voidaan yritys luokitella maksuhäiriölliseksi tai maksuhäiriöttömäksi yritykseksi. (Laitinen & Laitinen 2014, 161).

Z-lukuun pohjautuen Laitinen on rakentanut laajemman maksukyvyttömyyttä ennustavan mallin, jossa käytetään sekä tilinpäätöksestä laskettuja tunnuslukuja että myös muita muuttujatietoja. Tätä mallinnusta varten hän tutki Suomen Asiakastieto Oy:n tietokannasta poimittua yli 60 000 yrityksen joukon, joka sisälsi niin maksuhäiriöllisiä kuin maksuhäiriöttömiä yrityksiä.

Mallinnuksessa hän jakoi käytettävät muuttujat kahteen eri luokkaan, tilinpäätösmuuttujiin ja taustamuuttujiin. Tilinpäätösmuuttujina käytettiin tunnusluvuista sijoitetun pääoman tuottosuhdetta, omavaraisuusastetta, quick ratio -tunnuslukua, rahoitustulosprosenttia ja liikevaihdon muutosprosenttia sekä volyymin mittarina yrityksen liikevaihtoa. Taustamuuttujina käytettiin tilintarkastajan lausuntoa, yrityksen ikää, toimialan maksuhäiriöalttius-prosenttia, vastuuhenkilöiden lukumäärätietoa, vastuuhenkilöiden yhteyksiä maksuhäiriöllisiin yrityksiin ja maksuviivetietoja. Tässä laajassa mallissa tilinpäätös- ja taustamuuttujista edelleen keskeisimmäksi ja eniten selittävämmäksi tekijäksi nousi omavaraisuusaste-tunnusluku. Tutkimuksessa todettiin, että konkurssiin ajautuneilla yrityksillä omavaraisuusaste oli vain 8,2 %, kun se häiriöttömillä yrityksillä oli 48,6 %. Taustamuuttujista selkeästi tilastollisesti merkitsevin tekijä oli maksuviivetiedot. Tilinpäätös- ja taustamuuttujamallin yhdistelmämallissa maksuviiveiden merkitys nousi korkeammaksi kuin omavaraisuusasteen merkitys, mikä korostaa maksuviiveiden ja maksutapatie-
tietojen merkitystä rahoitusriskin ennakkoinnissa. (Laitinen & Laitinen 2014, 162-176.)

5 Tutkimuksen toteutus

5.1 Kvantitatiivinen tutkimus

Tutkimus toteutettiin tässä opinnäytetyössä käyttäen kvantitatiivisen tutkimuksen menetelmiä. Kvantitatiivinen tutkimus on määrällinen tutkimus, jossa haetaan vastauksia kysymyksiin kuinka paljon ja kuinka moni (Vilkka 2007, 14). Tutkimus tehtiin tarkastelemalla Suomen Asiakastieto Oy:n tietokannasta poimittua yritysjoukkoa ja tilastollisin menetelmin hakemalla vastauksia opinnäytetyössä esitettyihin kysymyksiin.

Tutkimus lähti liikkeelle siitä, että määriteltiin ensimmäiseksi perusjoukko jota lähdetään tarkastelemaan. Perusjoukko on kohdejoukko, josta tehdään tutkimuksen päätel-

mät (Vilkkä 2007, 51). Perusjoukkona tässä valittiin Suomen Asiakastieto Oy:n tietokantaan rekisteröidyt yritykset, joilta löytyy vähintään 1 rekisteröity maksutapa ajankohdalta 31.12.2013. Perusjoukosta tehtiin rajauksia, siitä poistettiin yritykset, joilla edellä mainittuna ajankohtana oli rekisteröitynä maksuhäiriömerkintä. Tämä siksi, koska tarkasteluun haluttiin yritykset, joilla ei tarkastelujakson alussa ollut maksuhäiriömerkintöjä.

Poimitusta aineistosta lisäksi poistettiin aineistoa suodattamalla virheellisiä ja satunnaisia ääriarvoja, jotta nämä eivät vääristä vastausten tuloksia. Poistetuista virheellisistä tiedoista esimerkkinä muutama kymmenen kappaletta keskiviivetietoja, joissa viivepäivien määrä oli yli 200 päivää. Tarkasteltavan joukon kooksi jäi 90 117 yritystä. Vastauksia varten aineistoa käsiteltiin pääasiassa Excel-taulukkolaskentaohjelmalla. Tietoja taulukoitiin, ryhmiteltiin ja lukuarvoista laskettiin tilastollisia tunnuslukuja, joiden pohjalta tehtiin päätelmiä.

Kun aineisto muodostettiin ja käsiteltiin edellä kerrotun mukaisesti, voidaan todeta että aineisto on muodostettu harkinnanvaraisesti. Harkinnanvaraisesti muodostetussa otoksessa tutkija valitsee tutkimuskohteet oman harkintansa ja parhaaksi katsomallaan tavalla, mutta kuitenkin siten että otos on perusteltu (Vilkas 2007, 58).

5.2 Poiminta-aineiston sisältö

Poiminta-aineistoon otettiin mukaan 25 eri muuttujatietoa. Ensimmäinen poimittu tieto oli yrityksen tunnistetieto. Tässä poiminnassa tunnisteena käytettiin kaupparekisterinumeroa. Kaupparekisteri ei ole enää noin 10 vuoteen antanut kaupparekisterinumerointa uusille yrityksille. Tieto on kuitenkin käytössä Suomen Asiakastieto Oy:n rekisterissä ja joilta se puuttuu, Asiakastieto generoi numeron. Näin tunnistetieto on sellainen, että ulkopuolinen ei voi aineistosta tunnistetiedon perusteella tunnistaa yksittäistä yritystä.

Poiminnassa poimitut tiedot on lueteltu taulukossa 3. Poimintaan otettiin viiveellä maksetuista laskuista sekä euromäärät että erikseen viiveellä maksettujen laskujen kappalemäärät. Yksi keskeisin tieto tutkimuksessa on keskiviive, joka kertoo sen kuinka paljon tarkastelujakson alussa eli 31.12.2013 yrityksellä oli viimeisen 6 kuukauden laskujen osalta keskimäärin maksuviivettä. Keskiviivettä ei ole käytetty aikaisemmissa tutkimuksissa tai selvityksissä. Keskiviive on laskettu rekisteröityjen maksuaikojen pohjalta

keskiarvo-laskennan mukaisesti. Esimerkiksi jos yrityksellä on maksuajat laskuhavainnoissa -1 päivää, -4 päivää ja -15 päivää, tulee keskiviiveeksi tällöin -6,7 päivää.

Maksuhäiriömerkintä 30.6.2014 tieto kertoo sen, kuinka monelle yritykselle on puolen vuoden päästä tarkasteluajanjakson alusta rekisteröity ensimmäinen maksuhäiriömerkintä. Toinen maksuhäiriörekisteröinnin tarkastelujakso on 31.12.2014 eli vuoden päästä tarkasteluajanjakson alusta. Ratingluokka-tieto kertoo yrityksen ratingin eli luottokelpoisuusluokan tarkastelujakson alussa eli 31.12.2013. Tämän tiedon pohjalta voidaan tarkastella sitä, kuinka hyvin ratingluokitus on pystynyt ennustamaan tulevan maksuhäiriömerkinnän rekisteröinnin.

Taulukko 3. Poiminta-aineiston tiedot.

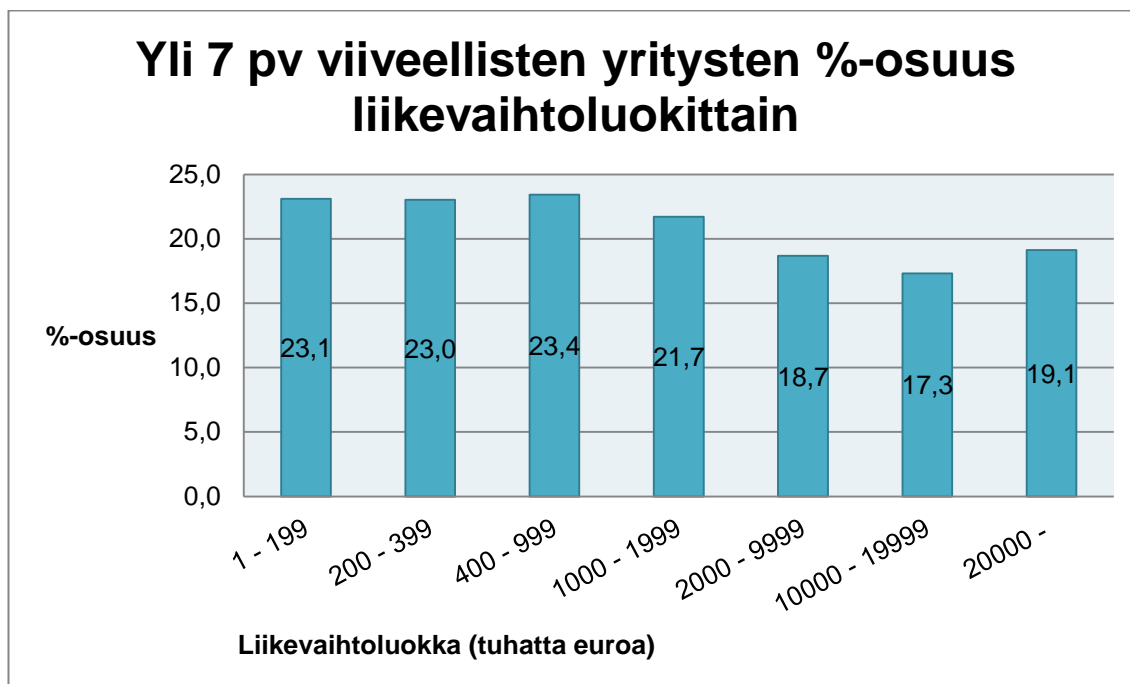
Poimittu tieto	Selite
KAUPPAREKISTERINRO	Kaupparekisterinumero
TOIMIALAKOODI	Toimialakoodi
YHTIOMUOTO	Yhtiömuoto
LIKEVAIHTOLUOKKA_NIMI	Liikevaihtoluokka
KESKIVIIVE	Maksujen keskiviive
ARVOSUMMA	Laskujen summa
MAKSETTUSUMMA	Maksettujen laskujen summa
LASKU_LKM	Laskujen lukumäärä
AJALLAANEURSUM	Ajallaan maksettujen laskujen euromäärä
VIIVE0EURSUM	0 - 7 päivän viiveellä maksettujen laskujen euromäärä
VIIVE7EURSUM	7-14 päivän viiveellä maksettujen laskujen euromäärä
VIIVE14EURSUM	14 - 28 päivän viiveellä maksettujen laskujen euromäärä
VIIVE28EURSUM	28 - 56 päivän viiveellä maksettujen laskujen euromäärä
VIIVE56EURSUM	59 - 84 päivän viiveellä maksettujen laskujen euromäärä
VIIVE84EURSUM	Yli 84 päivän viiveellä maksettujen laskujen euromäärä
AJALLAANKPL	Ajallaan maksettujen laskujen lukumäärä
VIIVE0KPL	0 - 7 päivän viiveellä maksettujen laskujen kappalemäärä
VIIVE7KPL	7-14 päivän viiveellä maksettujen laskujen kappalemäärä
VIIVE14KPL	14 - 28 päivän viiveellä maksettujen laskujen kappalemäärä
VIIVE28KPL	28 - 56 päivän viiveellä maksettujen laskujen kappalemäärä
VIIVE56KPL	59 - 84 päivän viiveellä maksettujen laskujen kappalemäärä
VIIVE84KPL	Yli 84 päivän viiveellä maksettujen laskujen kappalemäärä
RATING_LUOKKA	Yrityksen ratingluokka 31.12.2013
MH1to6	Maksuhäiriömerkintä 30.6.2014
MH1to12	Maksuhäiriömerkintä 31.12.2014

6 Tutkimuksen tulokset

6.1 Maksuviiveiden ja -häiriöiden lukumäärät

Alkuun muutama havainto ja lukutieto poimitusta yritysaineistosta. Yrityksiä tarkastelujoukossa oli yhteensä 90 117 kpl. Näillä yhdelläkään yrityksellä ei tarkastelujakson alkuhetkellä eli 31.12.2013 ollut rekisteröityjä maksuhäiriömerkintöjä. Maksuviiveitä kuitenkin löytyi ja näitä oli yhteensä 20 205 yrityksellä. Maksuviiveellisiksi yrityksiksi lasketaan mukaan ne yritykset, joiden laskujen keskiviive on ollut yli 7 päivää eräpäivästä. Alle 7 päivän viiveitähän ei luottotietolain mukaisesti saisi käsitellä maksuviivetietoina. Tutkimuksessa oli mukana sekä trattaperinnän kautta saadut viivetiedot että muiden tiedontoimittajien myyntireskontrasta saadut maksutapatiedot. Tutkimuksessa ei siis tehdä eroa näiden osalta, vaan tutkitaan yleisesti luottotietorekisteriin rekisteröityjen maksutapatietojen merkitystä.

Poimintajoukossa oli mukana eri kokoluokan yrityksiä. Yrityksen kokoluokkaa kuvaa yrityksen liikevaihtoluokka, mikä kertoo yrityksen viimeisimmän tilikauden liikevaihdon suuruusluokan. Maksuviiveet jakautuivat kokoluokkatarkastelussa eri kokoluokan yrityksille melko tasaisesti. Suhteellisesti eniten maksuviiveellisiä yrityksiä löytyi liikevaihtoluokasta 400 – 999 tuhatta euroa, jossa 23,4 % tämän kokoluokan yrityksistä on maksanut laskunsa yli 7 päivän keskiviiveellä. Koko tarkastelujoukosta yli 7 päivän keskiviive löytyi 22,4 %:lta yrityksistä. Kuviossa 9 on esitetty maksuviiveellisten yritysten jakauma kokoluokittain.

Kuvio 9. Maksuviiveellisten yritysten % -osuudet liikevaihtoluokittain (Suomen Asiakastieto 2015).

Taulukossa 4 on kerrottu lukumäärät tarkemmin eli siitä käy ilmi yritysten lukumäärät ja yli 7 päivän keskiviiveellisten yritysten lukumäärä. Määrällisesti maksuviiveellisiä yrityksiä oli eniten kaikkein pienimmässä liikevaihtoluokassa 1 – 199 tuhatta euroa. Tämä kokoluokka oli yritysten kokonaismäärän osalta myös suurin joukko, siihen kuuluu 42 085 yritystä eli 46,7 % koko joukosta.

Taulukko 4. Yli 7 päivää keskiviiveelliset yritykset liikevaihtoluokittain.

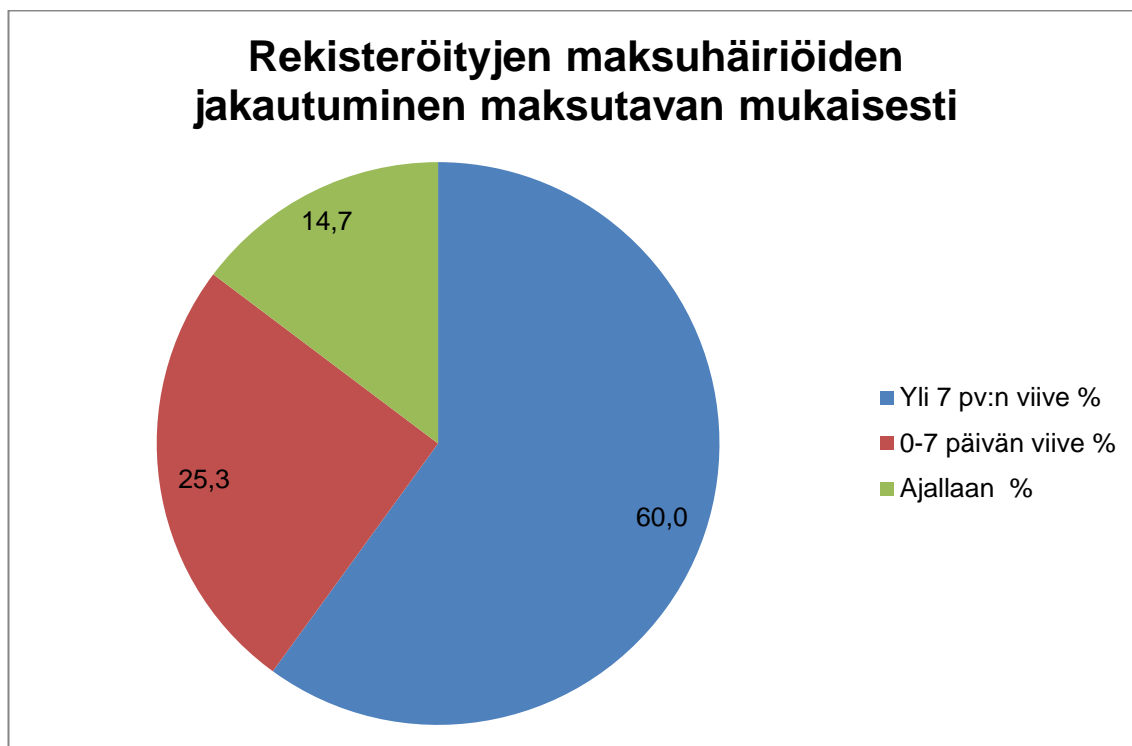
Liikevaihtoluokka	Yrityksiä	Yli 7 pv keskiviive	Yli 7 pv viiveellisten osuus %
1 - 199	42085	9724	23,1
200 - 399	13994	3224	23,0
400 - 999	14282	3344	23,4
1000 - 1999	7740	1680	21,7
2000 - 9999	8859	1655	18,7
10000 - 19999	1415	245	17,3
20000 -	1742	333	19,1
Kaikki yhteensä	90117	20205	22,4

Kuten aikaisemmin jo kerrottiin, ei poimintajoukolla ollut lähtötilanteessa 31.12.2013 rekisteröityjä maksuhäiriötietoja. Tässä tutkimuksessa selvitetään sitä, miten hyvin maksuviiveet ennustavat yrityksen tilapäisen maksukyvyttömyyden. Tilapäinen maksukyvyttömyys todennetaan tässä tutkimuksessa toteamalla, onko yritykselle tarkasteluajanjakson aikana rekisteröity maksuhäiriömerkintä.

Poiminta-aineistoon otettiin mukaan puolen vuoden ja 1. vuoden päästä lähtötilanteesta rekisteröidyt maksuhäiriöt. Puolen vuoden päästä maksuhäiriömerkintä oli rekisteröity 1 282 yritykselle eli 1,4 %:lle koko poimintajoukosta. Kun mennään puoli vuotta eteenpäin, maksuhäiriöiden määrä lähes tuplaantui. Vuoden päästä maksuhäiriömerkintä oli rekisteröity 2 457 yritykselle eli 2,7 %:lle yrityksistä. Koska esimerkiksi useat luottoluokitusmallit ennustavat maksuhäiriöriskiä 9 – 24 kuukauden päähän tarkasteluhetkestä, päädyttiin tässä tutkimuksessa tarkastelemaan joukkoa, joka on saanut viimeistään yhden vuoden päästä lähtötilanteesta maksuhäiriömerkinnän.

6.2 Positiivisten havaintojen ja maksuviiveiden jakautuminen

Edellä mainituista 2 457 maksuhäiriöistä suurin osa rekisteröitiin yrityksille, joille oli rekisteröity maksuviivetietoja. 362 kpl maksuhäiriötä rekisteröitiin yrityksille, joilla ei ollut yhtään maksuviivettä eli vain positiivisia maksutapamerkintöjä. 621 kpl maksuhäiriöistä rekisteröitiin yrityksille, joilla oli pientä viivettä eli 0 – 7 päivän keskiviive maksuissaan. Luottotietolain mukaan tämä joukko tosin luokitellaan ajallaan maksaviksi, mutta tässä tutkimuksessa on tämä joukko erotettu myös omaksi tarkastelujoukoksi. 1 474 maksuhäiriötä rekisteröitiin yrityksille, joilla keskiviive oli yli 7 päivää. Kuviossa 10 on esitetty jakauma maksuhäiriöiden jakautumisesta lähtötilanteen maksutapatiedon pohjalta.

Kuvio 10. Rekisteröityjen maksuhäiriöiden jakautuminen yrityksille keskimääräisen maksuviiveen mukaisesti.

Jakauman ja tämän havainnon perusteella voidaan todeta, että ajallaan maksavien yritysten osalle maksuhäiriömerkinnän rekisteröinnin todennäköisyys on pienehkö. Pelkästään positiivisia maksutapoja omaavien yritysten kokonaismäärä on poimintajoukossa 69 912 kappaletta eli 77,6 %. Maksuhäiriömerkintä rekisteröitiin tälle joukolle tarkasteluajanjaksolla 362 yritykselle eli vain 0,5 %:lle tämän joukon yrityksistä. Tämä tukee sitä olettamusta, että positiivinen maksukäytöshistoria ennustaa suurelta osin myös tulevaisuuden hyvää maksukäyttäytymistä.

6.3 Laskujen lukumäärät

Tietojen poiminta tehtiin siten, että joukkoon otettiin mukaan 31.12.2013 rekisterissä olevat maksutapatiedot. Tiedot poimittiin yrityksiltä, joilla ei em. ajankohtana ollut rekisterissä rekisteröityjä maksuhäiriömerkintöjä. Poiminnassa on näin ollen poiminta-ajankohtana rekisterissä voimassa olevat maksutapatiedot eli käytännössä laskutiedot, jotka on rekisteröity tietokantaan ajanjaksolla 1.7. – 31.12.2013.

Tarkasteltavien laskujen lukumäärä on 1 664 794 kpl ja näiden laskujen euromääräinen yhteissumma on hieman yli 2 miljardia euroa. Yli 7 päivän viivelaskujen lukumäärä on 375 580 kpl ja näissä on kiinni euromääräisesti 371,7 miljoonaa euroa. Viiveellisten laskujen osuus laskujen euromäärällä tarkasteltuna on 18 % ja kappalemäärissä tarkasteltuna 22,6 %. Yli 7 päivän viiveellisten laskujen euromääräiset osuudet on kuvattu kuviossa 11.

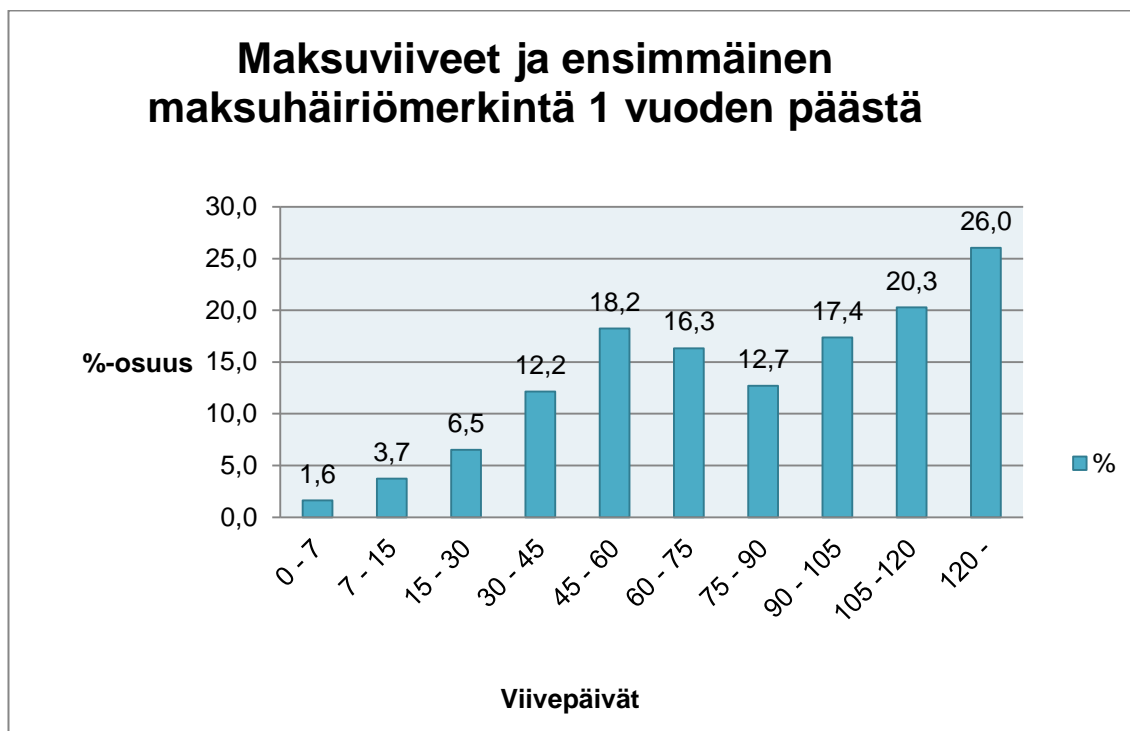
Kuvio 11. Viiveellisten ja ajallaan maksettujen laskujen suhde laskujen euromäärällä tarkasteltuna.

6.4 Maksuviivepäivien ennustekyky

Kuten aikaisemmin tässä opinnäytetyössä kerrottiin maksukyvyttömyydestä, maksukyvyttömyys voi olla tilapäistä tai pysyvää (Laitinen & Laitinen 2014, 133). Tämä tutkimus keskittyy tilapäisen maksukyvyttömyyden ennustamiseen eli siihen, mikä on riski, että yritykselle rekisteröidään ensimmäinen maksuhäiriömerkintä. Jos arvioidaan todennäköisyyttä pysyvään maksukyvyttömyyteen, tällöin tulisi tutkia mikä on todennäköisyys että yritys ajautuu jollain aikavälillä konkurssiin.

Keskeisenä hypoteesina tässä tutkimuksessa oli se, että yritykseen kohdistuva riski ja maksuhäiriöiden rekisteröinnin todennäköisyys kasvaa sitä suuremmaksi mitä pidempiä maksuviivetietoja yritykselle on rekisteröity. Tämän todentamiseksi tutkimuksessa selvitettiin maksuviiveen ennustekykyä maksuhäiriömerkinnän todennäköisyyden osalta. Selvityksessä mahdollisen ensimmäisen maksuhäiriön ajanjaksoksi valittiin tarkasteluajankohdasta 1 vuosi eteenpäin. Vastausta haettiin kysymykselle rekisteröidäänkö sellaisille yrityksille maksuhäiriömerkintöjä enemmän, joilla on suurimmat keskiviiveet maksutapatiedoissa?

Yritykset jaettiin maksuviiveluokkiin sen perusteella, millainen keskiviive yrityksen maksamissa laskuissa oli ollut. Jako meni siten, että ensimmäiseen luokkaan menivät yritykset, joilla keskiviive oli välillä 0-7 päivää, toiseen luokkaan yritykset joiden keskiviive oli 7-15 päivää ja tästä eteenpäin vastaavalla jaolla. Viimeisessä luokassa ovat yritykset, joiden keskiviive on yli 120 päivää. Luokkia muodostui yhteensä 10 kappaletta. Vaikka luottotietolain mukaisesti alle 7 päivän viiveitä ei luokitella maksuviiveiksi, otettiin ne tähän tarkasteluun mukaan. Näin voidaan samalla tehdä havainto, kuinka monelle yritykselle tällaisella pienellä viiveellä maksaville on rekisteröity maksuhäiriömerkintöjä. Kuviossa 12 on esitetty maksuviiveluokittain, kuinka monelle yritykselle on rekisteröity ensimmäinen maksuhäiriömerkintä vuoden päästä tarkasteluajanjakson alusta.

Kuvio 12. Maksuviiveet ja ensimmäinen maksuhäiriömerkintä 1 vuoden päästä.

Tuloksista käy ilmi, että vähiten maksuhäiriöitä rekisteröitiin yrityksille, joilla keskiviive oli 0-7 päivän välille. Ensimmäinen maksuhäiriömerkintä tälle joukolla oli tarkasteluajanjakson päätteeksi rekisteröity 1,6:lle yrityksistä. Aikaisemmin tämän tutkimuksen tuloksissa todettiin, että pelkästään positiivisia maksutapahavaintoja rekisteröidyille yrityksille maksuhäiriömerkintä oli tarkasteluajanjaksolla rekisteröity 0,5 %-lle. Tutkimuksen perusteella pienellä viiveellä maksaville maksuhäiriömerkintä rekisteröitiin hieman useammalle taholle. Voidaan todeta, että pienet maksuviiveet myös hieman kasvattavat maksuhäiriöriskiä. Maksuhäiriömerkinnän saaneiden yritysten osuus on kuitenkin hyvin maltillinen eli riski maksuhäiriömerkinnän todennäköisyyden osalta on minimaalinen.

Maksuviivepäivien kasvaessa maksuhäiriöllisten yritysten osuus kasvaa hyvinkin voimakkaasti. Kun maksuviive keskimäärin on välillä 7-14 päivää, kasvaa maksuhäiriöllisten yritysten määrä jo 3,7 %:iin. Ja kun tietoja tarkastellaan suurempien viiveiden osalta, maksuhäiriöiden määrä kasvaa hyvin voimakkaasti. Esimerkiksi jos maksuviivettä 31.12.2013 oli keskimäärin 45-60 päivää, 18,2%:lle tässä joukosta oli rekisteröity ensimmäinen maksuhäiriömerkintä 31.12.2014 mennessä.

Pieni suhteellinen notkahdus maksuhäiriöiden määrissä on keskiviiveillä 60-90. Tämä johtuu siitä, että pääasiassa suurimmat perintätoimet tehdään siinä vaiheessa, kun maksuviivettä on 15-60 päivän välillä. Tässä vaiheessa käytetään yritysperinnässä yleisesti trattaperintää ja maksuhäiriömerkintöjen kasvu selittyy tässä vaiheessa pitkälti tällä. Maksuviiveellisiä 60-90 päivän välillä ei ole peritty trattaperinnällä kovin aktiivisesti. Huomioitava on, että trattaperinnän kautta rekisteröidystä maksuviivetiedosta seuraa usein tratan protestointi eli maksuhäiriön rekisteröinti. Suomen Asiakastieto Oy:n tilastojen mukaan noin viidennekselle tapauksista, joille rekisteröidään trattaviive, rekisteröidään tratan protestoinnista kertova maksuhäiriömerkintä (Pulli 2015). Trattaviive ennustaa näin siis noin 20 %:n todennäköisyydellä maksuhäiriömerkinnän todennäköisyyden.

Pidempien maksuviiveiden omaavien yritysten maksuhäiriöt pitkälti ovat joko oikeudellisen perinnän tai ulosoton kautta tulneiden tietojen pohjalta rekisteröityjä maksuhäiriöitä. Oikeudellisen perinnän ja ulosoton kautta perityistä saatavista maksuhäiriömerkintä tulee rekisteriin keskimäärin 4-6 kuukauden kuluttua alkuperäisen laskun eräpäivästä (Pulli 2015). Kun maksuviivettä on ollut yli 120 päivää eli käytännössä yli 4 kuukautta, tälle joukolle jo peräti 26 %:lle oli rekisteröity maksuhäiriömerkintä 31.12.2014 mennessä.

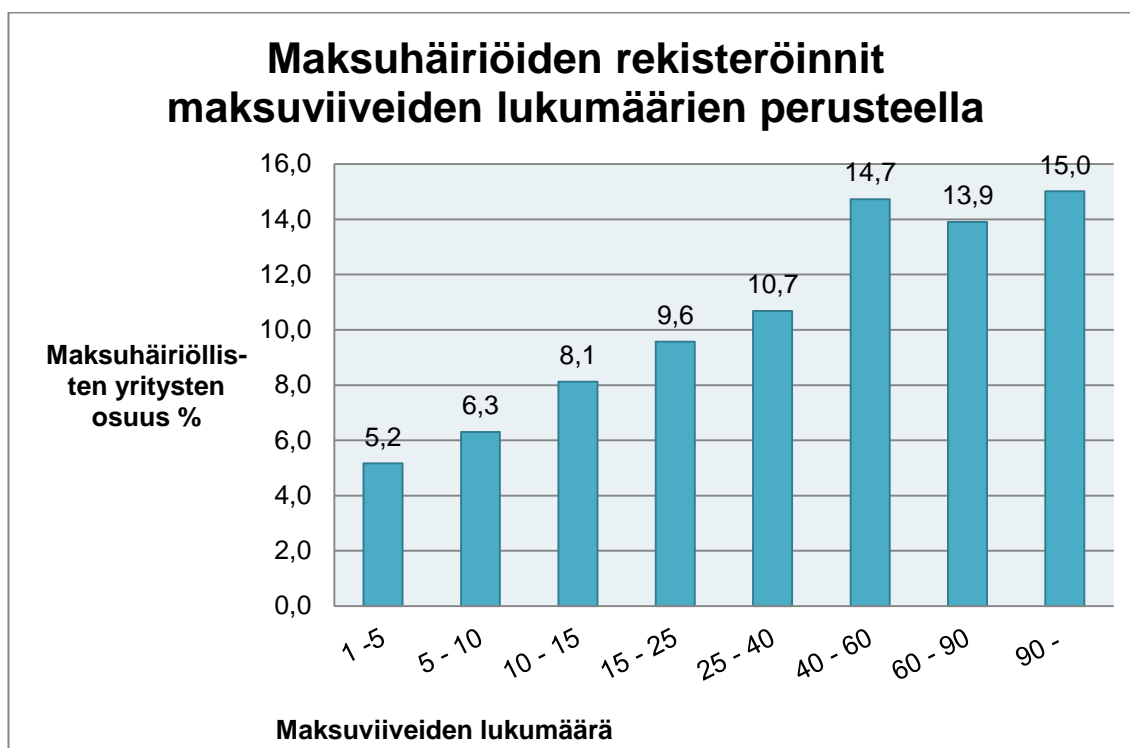
Yritysten lukumäärät viiveluokittain jakautuvat siten, että pienen viiveen luokissa yrityksiä on paljon ja kun maksuviivepäivien määrä kasvaa, laskee yritysten lukumäärä luokissa voimakkaasti. Kuviossa 13 on esitetty yritysten lukumäärät viiveluokittain.

Kuvio 13. Yritysten lukumäärätiedot viiveluokittain.

6.5 Maksuviiveiden lukumäärän ennustekyky

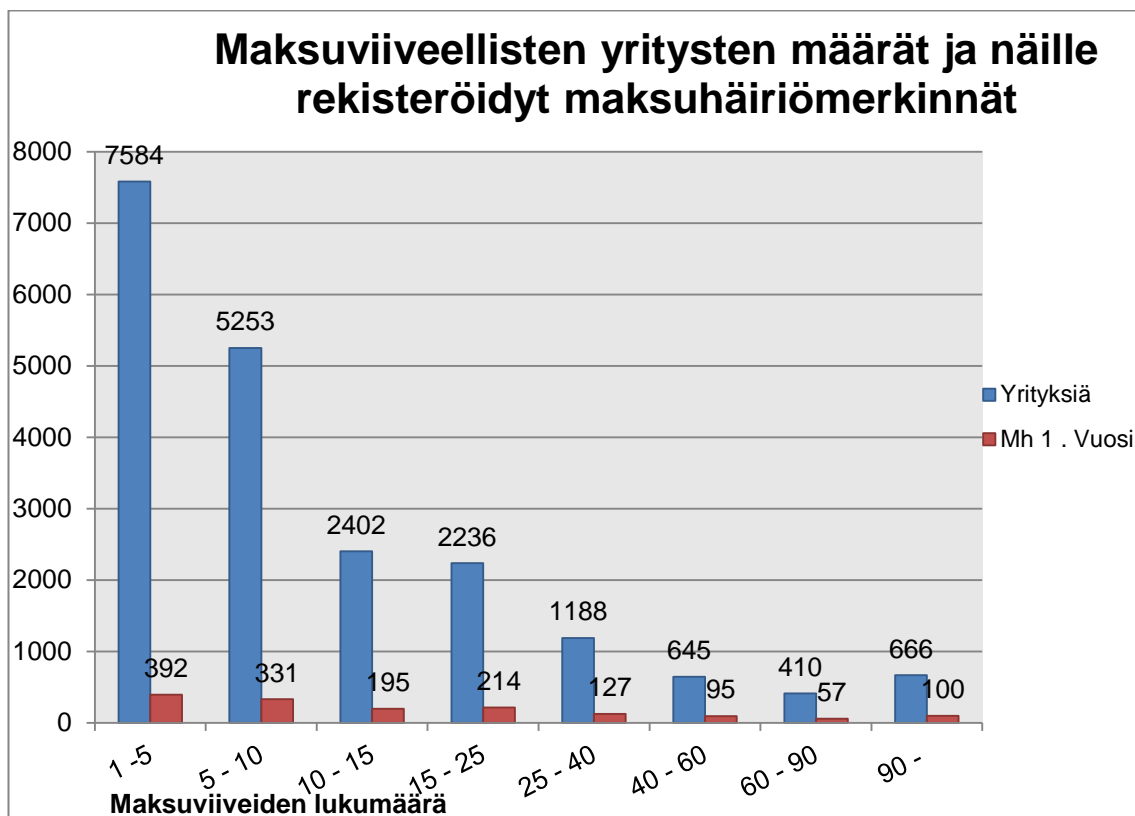
Toinen tarkastelu tässä tutkimuksessa tehtiin maksuviiveiden lukumäärän pohjalta. Monella yrityksellä maksuviiveitä on useita kappaleita. Maksuviiveiden lukumäärän osalta selvitettiin myös sitä, mikä vaikutus on maksuviiveiden lukumäärällä siihen että yritykselle rekisteröidään maksuhäiriömerkintä. Maksuviiveiden määrät jaettiin 8 luokkaan. Ensimmäisessä luokassa ovat yritykset, joilla on 1 – 5 maksuviivemerkintää, seuraavassa luokassa maksuviiveitä oli 6 – 10, sitten 10 – 15 ja siten, että viimeisissä luokissa oli 60 – 90 ja yli 90 maksuviivettä. Kuviossa 14 on esitetty tämän tutkimuksen tulos.

Kuvio 14. Maksuviiveiden lukumäärän vaikutus sille, kuinka monelle yritykselle rekisteröitiin vuoden päästä tarkasteluajankohdan alusta maksuhäiriömerkintä.

Maksuviiveiden määrillä tarkasteltuna toteutuneiden maksuhäiriöiden määrät eivät nouse suhteellisesti vastaaville tasoille kuin mitä havaittiin maksuviivepäivien osalta tehdyssä selvityksessä. Toki maksuviiveiden lukumäärällä on merkitystä maksuhäiriömerkinnän todennäköisyyden osalta. Jos maksuviiveitä on esimerkiksi 10 – 15 kappaletta, tälle joukolle 8,1 %:lle rekisteröitiin maksuhäiriömerkintä tarkasteluajanjakson aikana. Kun tutkitaan yrityksiä, joille oli rekisteröity yli 90 kappaletta maksuviivettä, maksuhäiriö rekisteröitiin 15 %:lle tämän joukon yrityksistä. Maksuviivepäivien osalta tehdyssä selvityksessä ilmeni, että mitä pidempi viive, sitä korkeampi on todennäköisyys, että yritykselle rekisteröidään maksuhäiriömerkintä. Nämä selvitykset tukevat olettamusta, että maksuviivepäivillä on parempi ennustekyky kuin maksuviiveiden lukumäärillä.

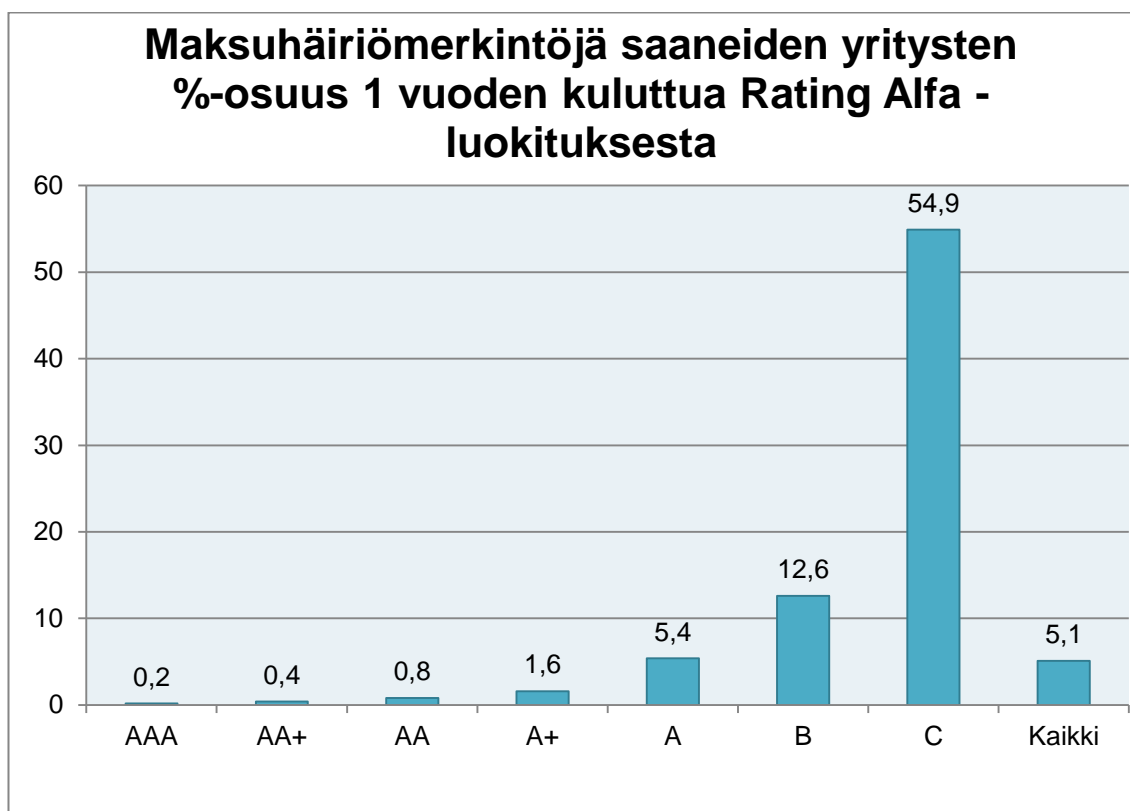
Maksuviiveiden määrillä mitattujen yritysten lukumäärät on esitetty kuviossa 15. Kuvio kertoo yritysten lukumäärät ja näille rekisteröidyt maksuhäiriömerkinnät maksuviiveiden lukumääräjoukkojen osalta.

Kuvio 15. Maksuviiveellisten yritysten ja maksuhäiriömerkintöjen lukumäärät maksuviiveiden lukumäärätarkastelussa.

6.6 Ratingluokitus

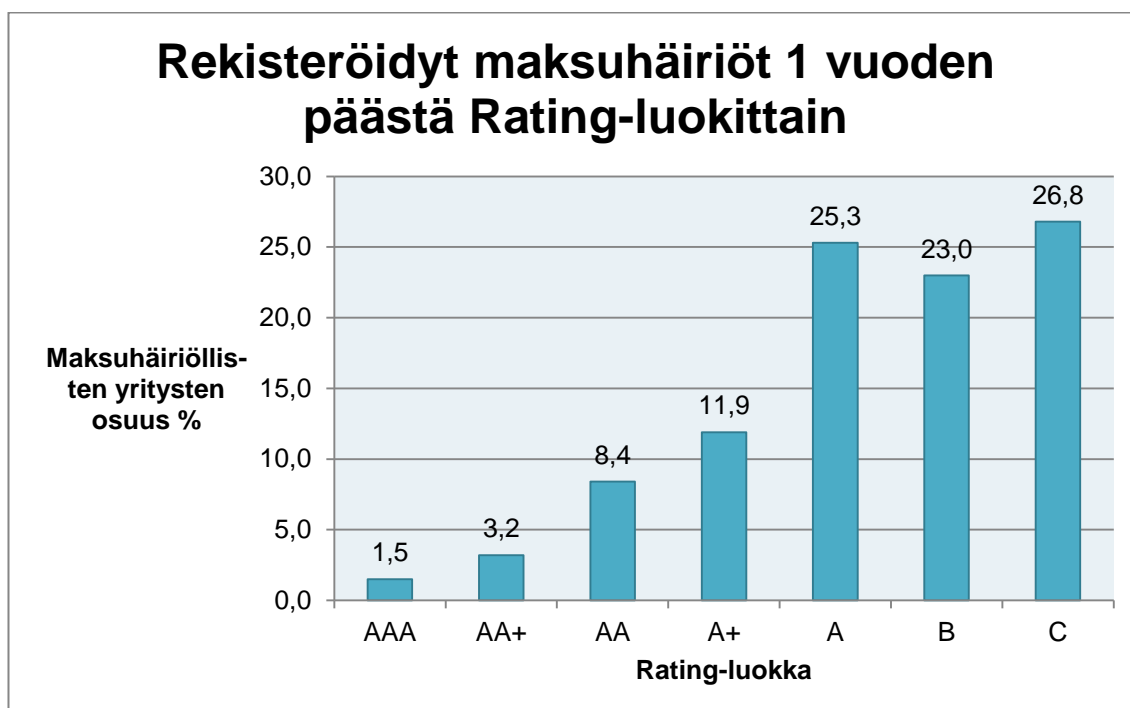
Tutkimuksessa selvitettiin myös sitä, miten tämän tarkastelujoukon osalta luottoluokitus eli rating ennusti tulevan tilapäisen maksukyvyttömyyden. Suomen Asiakastieto Oy:n käyttämä yritysten luottoluokitusmalli on nimeltään Rating Alfa. Kyseessä on niin sanottu monimuuttujamalli, joka hyödyntää useita kymmeniä erilaisia tietoja muodostaessaan yritykselle ratingluokan. Malli näin huomioi siis useita eri tekijöitä, joiden mukana myös maksutapatiedot ovat yhtenä muuttujatietona mukana. Rating on 7-luokkainen arvio, huonoin luokka on C ja parhain AAA. (Kotamies 2015.) Kuviossa 16 on esitetty Rating Alfa ennustekyky rating-luokittain. Ennustekyvillä tarkoitetaan tässä sitä, mikä on todennäköisyys, että kyseisen ratingluokan saanut yritys saa vuoden päästä maksuhäiriömerkinnän rekisteriin.

Kuvio 16. Maksuhäiriömerkintöjä saaneiden yritysten osuus 1 vuoden kuluttua Rating Alfa – luokituksesta (Suomen Asiakastieto Oy 2015).

Maksuhäiriöriskin ennustamisen osalta merkittävimmät luokat ovat C ja B-ratingluokat. C-ratingluokassa olevan yrityksen riski saada maksuhäiriömerkintä yhden vuoden sisällä on hyvin korkea. Rating ennustaa että peräti 54,9 % tähän luokkaan kuuluvista yrityksistä saa vuoden sisällä ensimmäisen maksuhäiriömerkinnän. B-ratingluokassa todennäköisyys on 12,6 %. Parhaimmissa ratingluokissa maksuhäiriön todennäköisyys pienenee hyvin vähäiseksi. AAA-luokan yrityksillä riski saada maksuhäiriömerkintä vuoden kuluttua tarkasteluhetkestä on ainoastaan 0,2 %.

Tutkimuksessa selvitettiin, miten poimintajoukon osalta Rating Alfa-luokitus ennusti maksuhäiriömerkinnän todennäköisyyden. Kuviossa 17 on kuvattu millaisen luokituksen tarkastelujakson alussa olivat saaneet yritykset, joille rekisteröitiin noin vuoden kuluttua maksuhäiriömerkintä.

Kuvio 17. Maksuhäiriömerkinnän saaneiden yritysten lukumäärät ratingluokkien mukaisesti tarkastelujakson alussa. Noin vuoden päästä tarkasteluajanjakson alusta maksuhäiriömerkintä rekisteröitiin 2 457 yritykselle.

Jakauma on samansuuntainen kuin Rating Alfa:n ennustekyky-mallin osalta kuviossa 16 esitettiin. Maksuhäiriöiden lukumäärät ovat tosin paremmissa ratingluokissa (A-AAA) melko paljon suuremmat eli maksuhäiriöitä rekisteröitiin suhteessa maksutapa-tarkastelussa oleville yrityksille huomattavan paljon enemmän kuin Rating Alfa:n yleisen ennustekyvyn mallilla. Maksuhäiriöitä rekisteröitiin C-rating-luokan yrityksille suhteessa vähemmän kuin yleisen ennusteodotuksen mukaisesti. Muiden rating-luokkien osalta suhteelliset lukumäärät taas ovat selkeästi korkeammat kuin yleisen ennustemallin osalta. Selitys luokitusjakauman mukaisen toteuman vääristymälle on se, että tässä maksutapatarkastelussa on mukana paljon yrityksiä, jotka ovat hyvin pieniä. Näiden osalta on muuta ratingissa hyödynnettävää tietoa hyvin vähän eli esimerkiksi tilinpää-töstiedot puuttuvat hyvin monelta.

6.7 Yhteenveto tutkimustuloksista

6.7.1 Maksuviivetiedot maksukyvyttömyyden ennustajana

Tehdyn tutkimuksen ja aikaisemmin tässä opinnäytetyössä esitettyjen tutkimusten sekä selvitysten perusteella maksutapatietojen merkitys yritykseen kohdistuvan taloudellisen riskin ennustajana on merkittävä. Maksutapatiedot ovat tuoreinta mahdollista tietoa, jotka kertovat maksukäyttäytymisen perusteella mikä on yrityksen taloudellinen tila. Maksuhäiriömerkinnän todennäköisyys eli niin sanottu maksuhäiriöriski on huomattavan paljon korkeampi yrityksillä joilla on rekisteröityjä maksuviiveitä. Tutkimustulosten perusteella voidaan todeta, että maksuviivetiedot ennustavat hyvin maksukyvyttömyys-tilanteen. Mutta kuten on aikaisemminkin todettu, jos käytettävissä on muita yritykseen liittyviä tietoja, ennustetarkkuus paranee.

6.7.2 Maksuviivepäivien ja maksuviiveiden lukumäärän merkitys

Tutkimuksessa selvitettiin kumpi tieto ennustaa paremmin maksukyvyttömyyden, maksuviivepäivät vai maksuviiveiden lukumäärä. Tutkimustulosten perusteella maksuviivepäivät kertovat suuremmalla todennäköisyydellä tulevan maksukyvyttömyyden. Yrityksellä ei tarvitse olla kuin esimerkiksi yksi pitkä maksuviive, maksuhäiriömerkinnän rekisteröinnin todennäköisyys on tällöin kohtuullisen korkea. Esimerkiksi jos keskiviive oli laskuissa 45-60 päivää, maksuhäiriö rekisteröitiin 18,2 %:lle yrityksistä. Maksuviive-merkintöjä voi olla useita kymmeniä ja maksuhäiriön rekisteröinnin todennäköisyys on vielä melko vähäinen. Esimerkiksi jos yrityksellä on 25-40 kappaletta rekisteröityjä maksuviiveitä, maksuhäiriö rekisteröitiin tälle joukolle 10,7 %:lle yrityksiä.

Huomioitava on kuitenkin että maksuviiveiden tietolähteellä on merkitystä. Trattaperintäprosessin kautta saadut maksuviiveet on vakavampia kuin myyntireskontrista saadut maksuviiveet. Näin tilanteissa, joissa yrityksellä on vain yksi trattaperintäprossin kautta saatu maksuviive, riski maksuhäiriömerkinnän rekisteröinnin osalta on jo yhdellä maksuviiveellä huomattavan korkea. Toisaalta taas trattaviiveen viivepäivät voivat olla jo suuria. Usein eräpäivästä on kulunut jo sen verran aikaa, että trattaviiveen viivepäiviä voi olla jo yli 30 päivää. Näin tarkasteltuna viivepäivien määrä ennakoi näissäkkin tapauksissa maksukyvyttömyyttä.

6.7.3 Positiivisen maksukäyttäytymisen merkitys

Tutkimustulokset kertoivat hyvin selkeästi, että jos yrityksellä on positiivinen historia maksukäyttäytymisen osalta, riski ajautua maksukyvyttömyyteen on tällöin minimaalinen. Tutkimusjoukon osalta vain 0,5 % yrityksistä, joilla oli vain positiivisia maksutapahtavainintoja, oli saanut maksuhäiriömerkinnän tarkastelujaksolla.

6.7.4 Maksutapatietojen ja luottoluokitusten ennustekyky

Tutkimuksessa selvitettiin myös sitä, miten hyvin luottoluokitus eli tässä tapauksessa Suomen Asiakastieto Oy:n Rating Alfa-luokitus ennusti tarkastelujoukon osalta maksukyvyttömyyden. Tulos oli lähes Rating Alfa:n yleisen ennustekyvyn mukainen. Maksuhäiriömerkintöjä saivat suhteellisesti eniten yritykset, joilla oli jo lähtötilanteessa heikko luottoluokitus. Tarkastelujoukon osalla maksuhäiriöitä kuitenkin tuli myös ennakoitua enemmän hyvien luottoluokkien yrityksille. Koska tarkastelujoukossa oli hyvin erikokoisia ja erilaisilla taustoilla olevia yrityksiä, ei tämän tutkimuksen tuloksella voida vetää täydellistä johtopäätöstä siitä, kumpi ennustaa maksukyvyttömyyden paremmin. Maksutapatiedot ovat yhtenä osana Rating Alfa-luottoluokitusmallia ja siten ovat vaikuttamassa luokituksen lopputulokseen.

7 Johtopäätökset

Maksutapatiedot ovat yrityksiin kohdistuvan taloudellisen riskin ja luottokelpoisuuden arvioinnissa keskeinen elementti. Tilapäisen maksukyvyttömyyden ennustajana maksuviiveet ovat tärkeitä tietoja ja niiden painoarvo, kun arvioidaan esimerkiksi yrityksen luottokelpoisuutta on korkea. Yksittäinen tai useampikin maksuviive yrityksellä ei kuitenkaan välttämättä johda maksukyvyttömyyteen. Maksutapatiedon tietolähteellä on myös merkitystä sille, millä todennäköisyydellä yritykselle rekisteröidään maksuhäiriömerkintä. Trattaperinnän kautta rekisteröidyillä maksuviiveillä ennustettava todennäköisyys maksuhäiriömerkinnän rekisteröintiin on suurempi kuin myyntireskontratiedoista saaduilla maksuviiveillä.

Maksukyvyttömyyden syitä on myös useita muita. Tämän takia on tärkeää kun arvioidaan yrityksen taloudellista tilaa, esimerkiksi luottokelpoisuusmielessä, että arvioinnissa hyödynnetään myös muita käytettävissä olevia tietoja. Tilinpäätöstiedot ovat tässä

mielessä yksi tärkeä tietokokonaisuus, joita kannattaa tarkastella luottokelpoisuuden arvioinnin yhteydessä. Tutkimuksessa havaitut erot Rating Alfa-luokittelun ennustekyvyn ja havaintojoukon toteutuneiden luokitusten välillä tukevat tätä ajattelumallia. Rating Alfa-luokitus käyttää useita kymmeniä eri tietoja eli muuttujia luokituksen taustalla. Näin tämä monimuuttujamalli ennustaa paremmin tulevaisuuteen, kuin että jos ennuste tehdään vain yhden muuttujan eli pelkästään maksutapatietojen perusteella.

Opinnäytetyössäni tehdyn tutkimuksen tärkeimpänä tavoitteena oli hakea vastausta kysymykseen, miten hyvin maksutapatiedot ennustavat yrityksen taloudellisen tilanteen heikkenemisen ja riskin joutua maksukyvyttömäksi. Teoriaosuudessa esitetyt aikaisemmin tehdyt tutkimukset ja selvitykset olivat nostaneet maksutapatietojen merkityksen ja vaikutuksen taloudellisen riskin kasvattajana jo hyvin korkeaksi. Maksuviiveiden vaikutus monessa tilastollisessa luokittelumallissa oli todettu merkittäväksi ja yhdeksi keskeisimmistä vaikuttajista riskin kasvamisen osalta. Nyt tehty tutkimus vahvisti aikaisemmin tehtyjen tutkimusten ja selvitysten tuloksia. Voidaan melko yksiselitteisesti todeta, että maksuviivetiedoilla on suuri vaikutus taloudellisen riskin ennakkoinnissa. Maksuviiveellinen yritys ajautuu todennäköisemmin tilapäiseen maksukyvyttömyyteen kuin yritys, joka on hoitanut maksuvelvoitteensa ajallaan.

Tutkimuksessa selvitettiin maksuviiveiden pituuden sekä erikseen maksuviiveiden lukumäärän vaikutusta maksukyvyttömyyden ennustajana. Tutkimukselle annettiin alussa oletamus, että yritykseen kohdistuva taloudellinen riski kasvaa, jos sille on rekisteröity normaalia pidempiä maksuviiveitä. Tutkimuksessa osoitettujen tulosten perusteella maksuviiveiden pituus vaikuttaa voimakkaammin riskiin joutua maksukyvyttömäksi, kuin maksuviivemerkintöjen lukumäärät. Pitkälle venyneet maksuajat ovat näin riskiä kasvattavaa tietoa ja ennustavat maksuviivemerkintöjen lukumäärää paremmin maksuhäiriömerkinnän rekisteröinnin mahdollisuuden.

Yrityksen positiivisella maksukäytöshistorialla on tutkimuksen perusteella vaikutusta siihen, että maksuhäiriömerkinnän rekisteröinnin riski on hyvin vähäinen. Kun pelkästään positiivisia maksutapoja omaava yritys ajautuu maksukyvyttömyystilaan, on tällöin vaikuttamina yleensä jokin yllättävä tapahtuma, mikä ei ole vaikuttanut yrityksen maksuvelvoitteiden hoitoon. Tässä palataan taas siihen, että maksutapatietojen ohella yrityksen taloudellisen tilan arvioinnissa on syytä käyttää myös kaikkea muuta saatavilla olevaa tietoa.

Maksutapatietojen painoarvo tulee jatkossa olemaan suurempi yritysten taloudellisen tilan arvioinneissa. Maksutapatietoja tullaan rekisteröimään tulevaisuudessa huomattavan paljon enemmän kuin nykyisin. Muiden käytettävissä olevien tietojen, kuten esimerkiksi tilinpäätöstietojen osalta tämän hetkisen tiedon perusteella tulee lähitulevaisuudessa käymään siten, että käytettävissä olevan tiedon määrä vähenee ja laatu heikkenee. Maksutapatietojen kasvava määrä tulee ainakin jossain määrin kompensoimaan näitä tietoaukkoja, joita mahdollisesti muiden käytettävissä olevien tietojen väheneminen aiheuttaa.

8 Opinnäytetyöprosessin arviointi

Tutkin opinnäytetyössäni maksukäyttäytymisestä kertovien maksutapatietojen merkitystä yrityksen maksukyvyyn arvioinnissa. Tämän aiheen valitsin siksi, koska maksutapatiedot liittyvät olennaisesti omaan työhöni. Vastuulleni kuuluu uusien maksutapatiedontoimittajien hankinta ja maksutapatietojen tietokantaan sekä palveluihin vienti. Opinnäytetyö antoi itselleni hyviä argumentteja sille, miksi yritysten kannattaa toimittaa myyntireskontrastaan laskutietoja maksukäyttäytymisen arviointia varten.

Opinnäytetyö tehtiin kvantitatiivisena eli määrällisenä tutkimuksena ja tähän liittyy olennaisesti työn arviointi reliabiliteetin ja valideetin avulla (Opinnäytetyöohje, 14-15). Reliabiliteetilla tarkoitetaan sitä, kuinka luotettavia tutkimuksessa käytetyt menetelmät ovat (Opinnäytetyöohje, 14). Reliabiliteetti oli mielestäni tutkimuksessa hyvä eli tutkimusmenetelmät olivat luotettavia. Tarkasteltava joukko oli suuri, yli 90 000 yritystä. Näin suurta joukkoa tarkasteltaessa, yksittäiset ja mahdolliset poikkeavat arvot eivät nouse tarkastelussa esille vääristämään tuloksia. Lisäksi aineistoa ennen tarkastelua muokattiin karsimalla virheellisiä ääriarvoja pois, kuten esimerkiksi maksuviiveet, joissa viivettä oli yli 200 päivää.

Opinnäytetyössä tehty tutkimus antoi samansuuntaisia vastauksia, mitä on saatu aikaisemmin tehdyissä tutkimuksissa ja selvityksissä. Myös tämä tuki sitä, että aineistoa oli käsitelty ja tulkittu oikein. Tutkimuksessa pyrittiin käyttämään mahdollisimman selkeitä tutkintatapoja ja välttämään mahdollisimman monimutkaisia tilastollisia laskelmia. Maksutapojen keskiviiveen vertailu osoittautui hyväksi ja luotettavaksi tavaksi tutkia maksukäyttäytymistä. Yritysten jakaminen maksuviivepäivien mukaan joukkoihin, antoi selkeitä vastauksia maksuhäiriöriskin ennustamisen osalta.

Validiteetti oli myös tutkimuksessa hyvällä tasolla. Validiteetilla mitataan tulosten pätevyyttä eli sitä mitattiinko tuloksilla sitä, mihin tutkimuksella haettiin vastauksia (Opinnäytetyöohje, 15). Opinnäytetyön tutkimukselle annettiin neljä keskeistä kysymystä, joihin tutkimuksen tuloksilla haettiin vastauksia. Tutkimuksessa tehdyt havainnot antoivat hyvin vastaukset esitettyihin kysymyksiin. Poikkeuksen teki ainoastaan, kun yritettiin selvittää kumpi ennustaa paremmin maksukyvyttömyyden, maksuviiveet vai Rating Alfa-luottoluokitus. Yritysten kokoluokat ja muut luottoluokitusmallin käytettävissä olevat tiedot poikkeavat sen verran paljon, että yhden tarkastelujoukon maksutapahavaintojen perusteella ei voida todentaa, antaako esimerkiksi maksuviiveet luotettavamman ennustekyvyn kuin luottoluokitusmalli. Opinnäytetyössä tehty tutkimus tukee kuitenkin hyvin sitä ajatusta, että maksutapatiedot ovat erittäin merkityksellisiä tietoja yrityksen taloudellisen tilan arvioinnin osalta.

Opinnäytetyön tuloksissa keskeisimmäksi nousi havainto, että maksuviivepäivät ennustavat maksuviiveiden lukumäärää paremmin tilapäisen maksukyvyttömyyden. Tutkimuksessa oli ainutlaatuista se, että tässä tutkittiin laskujen pohjalta laskettua keskiviivettä. Vastaavalla tavalla tehtyä tarkastelua ei ole juurikaan tehty aikaisemmissa tutkimuksissa tai selvityksissä. Näissä on pitkälti tutkittu maksutapatietojen määrää ja sitä, onko joukossa pitkiä maksuviiveitä. Keskiviive on käytössä Suomen Asiakastieto Oy:n palveluissa Maksukäytös-luokittelu nimisessä tuotteessa. Tässä luokittelussa ilmoitetaan kuukausitasolla yrityksen ja toimialan maksuviive keskiarvona. Lisäksi kerrotaan 6 kuukauden osalta laskettu keskiviive. (Suomen Asiakastieto Oy 2015.) Keskiviiveellä tarkastelu on mielestäni mielekäs ja hyvä tapa selvittää kokonaisuutta, miten yritys keskimäärin hoitaa laskunsa. Jos keskiviive on pitkä, tämä kertoo sen, että yritys maksaa useimmat tai lähes kaikki laskunsa hyvin myöhässä. Keskiviiveen tarkastelu on asia, jonka merkitystä ja tutkimista kannattaa jatkaa esimerkiksi käyttämällä tämän opinnäytetyön tuloksia pohjana.

Lähteet

Asianajotoimisto Finsta Oy 2015. Yksipuolinen tuomio.

<http://www.oikeudenkäynti.fi/tietoa/kasitteita/Yksipuolinen+tuomio>. Luettu 8.2.2015.

Balance Consulting 2015. Tunnuslukuopas.

http://www.balanceconsulting.fi/tunnusluvut/prihtin_z_luku. Luettu 8.3.2015

Bisnode Finland Oy 2015. Maksutapatietojen hankintaohjelma ja maksutapaindeksi.

<https://www.bisnode.com/suomi/juuri-nyt/yleista-tietoa/maksutapaindeksi-paydex/>. Luettu 18.3.2015.

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2013/34/EU.

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013L0034&from=FI>. Luettu 16.2.2015.

Finlex 2015. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta annetun lain sekä tilaajan selvitysvelvollisuudesta ja vastuusta ulkopuolista työvoimaa käytettäessä annetun lain 5 §:n muuttamisesta HE 204/2013.

<Http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2013/20130204>. Luettu 13.2.2015

Kotamies, Antti 2015. Riskienhallinnan asiantuntija. Suomen Asiakastieto Oy, Helsinki. Haastattelu 12.2.2015

Koulu, Risto & Lindfors Heidi 2010. Maksukyvyttömyys. Yritys velkojana ja velallisena. Edita Prima, Helsinki.

Laitinen, Erkki K. 2005. Luottotieto ja tiede. Suomen Asiakastieto Oy:n julkaisema Majakka-lehti, tutkimuksia luottoalalta 2005. HardWorkingHouse Oy, Helsinki.

Laitinen, Erkki K. & Laitinen, Teija 2014. Yrityksen maksukyky. Arviointi ja ennakointi. Bookwell Oy, Porvoo.

Lehtonen, Yrjö & Mökkönen, Kimmo & Töyrylä, Hannu & Seulu Marja-Riitta & Tammenkoski, Riina 2014. Perintä ja luotonhallinta. e-kirja. Talentum Media Oy, Helsinki.

Lindström, Jyrki 2011. Luotonvalvonta ja saatavien perintä. 3. uudistettu painos. Kariston Kirjapaino Oy, Hämeenlinna.

Lohi, Jouni 2011. Z-luku konkurssin ennustamisen työvälineenä. Suomalaisten osakeyhtiöiden konkurssiin ajautumisen ennustettavuus z-luvun avulla. Opinnäytetyö. Liiketalouden koulutusohjelma. Oulun seudun ammattikorkeakoulu.

http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/38004/Lohi_Jouni.pdf?sequence=1. Luettu 22.3.2015.

Luottotietolaki 11.5.2007/527.

Osakeyhtiölaki 21.7.2006/624.

Opinnäytetyöohje 2013. Opinnäytetyöohje_9_2013_yhtenäinen_dokumentti_ei_liitteitä.pdf. Ohje. Metropolia Ammattikorkeakoulu. Luettu 9.4.2015.

Pulkkinen, Kimmo 2008. Usean muuttujan yhteisvaikutus yrityksen maksuhäiriöriskin suuruuteen. Suomen Asiakastieto Oy:n julkaisema Majakka-lehti, Tutkimuksia luotto-alalta 2/2008. Mainostoimisto Kari Eklund Oy, Helsinki.

Pulli, Mervi 2015. Maksuhäiriö- ja maksutapatietojen palveluvastaava. Suomen Asiakastieto Oy, Helsinki. Haastattelu 3.2.2015.

Suomen Asiakastieto Oy 2015. Maksuhäiriötilasto.
http://www.asiakastieto.fi/documents/46608/48898/Maksuhairiotilastot_2014.pdf/88b891dc-fd9e-4edd-aaf2-5e34b476659b. Luettu 9.3.2015.

Suomen Asiakastieto 2014. Maksuviiveet toimialoittain, tilasto.
<http://www.asiakastieto.fi/web/fi/asiakastieto/uutishuone#/documents/maksuviiveet-toimialoittain-35342>. Luettu 9.3.2015.

Suomen Asiakastieto Oy 2015b. Sopimusasiakkaan palvelut – käyttöohje.
https://www.asiakastieto.fi/help/fi/ohje_sisalto_kotimaa.htm#maksutapa. Luettu 17.3.2015.

Ulosotto 2014. Maksuhäiriömerkinnät ulosotosta.
<http://www.oikeus.fi/ulosotto/fi/index/velallisenaulosotossa/varattomuus.html>. Luettu 15.2.2015.

Verohallinto 2014. Verovelkarekisteri–usein kysyttyä. [http://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Usein_kysyttya/Verovelkarekisteri__usein_kysyttya\(34252\)#Mikä on verovelkarekisteri](http://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Usein_kysyttya/Verovelkarekisteri__usein_kysyttya(34252)#Mik%C3%A4_on_verovelkarekisteri). Luettu 13.2.2015.

Vilkkä, Hanna 2007. Tutki ja mittaa. Määrällisen tutkimuksen perusteet. Kustannusosakeyhtiö Tammi, Helsinki.

Yritys- ja yhteisötietojärjestelmä 2015. Mikä on YTJ. <https://www.ytj.fi/mika-on-ytj>. Luettu 8.2.2015.

Yritystutkimus ry 2011. Yritystutkimuksen tilinpäätösanalyysi. 9. korjattu laitos. Gaudeamus Helsinki University Press, Helsinki.